

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Resultatrapport for finansinstitusjoner

Helårsrapport 2011

DATO:
20.02.2012

Innhold

1	Hovedinntrykk	4
2	Makroøkonomisk bakgrunn	6
3	Strukturen i finansmarkedet	9
3.1	Strukturendringer i 2011	9
3.2	Strukturen i det norske finansmarkedet	9
3.3	Strukturen i ulike bransjer i det norske finansmarkedet	10
4	Kort om de største nordiske finanskonsernene	14
5	Banker	16
5.1	Likviditetsrisiko	21
5.2	Soliditet	24
6	Finansieringsforetak	25
6.1	Kredittforetak	25
6.2	Finansieringsselskaper	27
7	Livsforsikringsselskaper	31
8	Pensjonskasser	36
9	Skadeforsikringsselskaper	40

1 Hovedinntrykk

De globale vekstanslagene var ved inngangen til 2011 svakt positive, men ble nedjustert en rekke ganger i løpet av året. Utviklingen ble i stor grad preget av statsgjeldskrisen i euroområdet, som bidro til betydelig usikkerhet om den videre økonomiske veksten. Todelingen i verdensøkonomien er ved inngangen til 2012 fortsatt til stede, men de fremvoksende økonomiene påvirkes i stadig større grad av svak utvikling og lav etterspørsel fra industrilandene. Inflasjonspresset har også avtatt noe i tråd med svakere vekstutsikter. En rekke industriland har store utfordringer. Stater og husholdninger må konsolidere sin finansielle stilling og er i begrenset grad i stand til å bidra med vekstimpulser. Dette innvirker på mulighetene til å redusere høy arbeidsledighet. De seneste anslagene fra IMF antyder en global BNP-vekst i 2012 på 3,3 prosent, svakt økende til 3,9 prosent i 2013. Norsk økonomi viste god utvikling gjennom 2011, særlig drevet av investeringer i fastlandsøkonomien. Arbeidsledigheten har holdt seg relativt stabil, og sysselsettingen er økt. Likevel har fremtidsforventningene avtatt med økende internasjonal usikkerhet, og risikoen for svakere vekst har tiltatt. Husholdningens gjeldsvekst økte gjennom hele 2011, og årsveksten var 7,3 prosent. Tolvmånedersveksten i bedriftenes kredittopptak steg til 5,3 prosent. Nominelle boligpriser økte 8,5 prosent gjennom året, og veksttakten fortsatt inn i 2012. Ved utgangen av januar lå boligprisene 19 prosent over forrige topp fra august 2007.

Finansmarkedene ble gjennom store deler av 2011 preget av statsgjeldssituasjonen i euroområdet og svake nøkkeltall i en rekke ledende industriland. Etter et kraftig kursfall som bunnet ut i begynnelsen av oktober, har derimot de internasjonale aksjemarkedene hentet seg betydelig inn. Gjennom året steg børsene i USA med 4 prosent, mens de i Europa og Norge sank med 13 prosent. Gjeninnhentingene har fortsatt inn i 2012. Prisene på kredittforsikring, som steg svært mye for en rekke euroland, har også blitt redusert etter nyttår. Ytterligere indikatorer peker mot minkende risikoaversjon så langt i det nye året. De korte interbankkrentene steg gjennom 2011 i tråd med økt usikkerhet knyttet til banksektoren, men har falt noe tilbake i 2012. Renten på lange statspapirer avtok kraftig gjennom fjoråret etter hvert som vekstutsiktene forverret seg, og ligger på svært lave nivåer i et historisk perspektiv. Norges Bank senket i desember styringsrenten til 1,75 prosent på bakgrunn av dårlige vekstutsikter internasjonalt.

Bankene (konsern) fikk et samlet resultat før skatt på 33,6 mrd. kroner i 2011. Dette er en svak nedgang fra året før. Egenkapitalavkastningen falt med over 2 prosentpoeng, til 11 prosent. Resultatet var noe høyere i 2011 enn i 2010 og egenkapitalavkastningen kun marginalt lavere, dersom det justeres for betydelige engangseffekter i 2010. Bankenes netto renteinntekter fortsatte å falle i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), til 1,49 prosent. Utlånsmarginene på foretakslån har gått noe opp etter sommeren. Siste kvartal viste også en marginal økning i utlånsmarginen på boliglån, som over lang tid har vært presset på grunn av konkurranse. Bankenes kostnads-/inntektsforhold økte noe, også når det korrigeres for tilbakeføring av AFP-kostnader i 2010. Bokførte tap er fortsatt lave, 0,24 prosent av utlån, som er på linje med 2010. Ren kjernekapitaldekning for bankene samlet var 11,0 prosent ved utgangen av året. Kapitaldekningen var samlet 13,6 prosent, og alle bankene oppfyller minstekravet på 8 prosent.

Årsveksten i bankenes samlede utlån til kunder har tiltatt, og var ved utgangen av året 7,4 prosent inkludert utlån overført til OMF-foretakene. Utlånsvekst til personkunder har vært jevnt økende og var rundt 8,2 prosent siste år, som er det høyeste nivået etter finanskrisen i 2008. Utlån til innenlandske foretak økte også, til en årsvekst på 6,7 prosent. Totale kundeinnskudd for alle norske banker steg i 2011 med 7,6 prosent. Innskuddsdekningen for bankene (inkl. boligkredittforetak) var stabil på 54 prosent. Norske banker hadde ved utgangen av året 867 mrd. kroner gjeld til utlandet, og er derfor avhengig av fungerende finansmarkeder internasjonalt. Høsten 2011 ble tilgangen på markedsfinansiering internasjonalt betydelig vanskeligere og risikopåslagene høyere. Særlig falt volumet av finansiering med lang løpetid, og førstehåndsmarkedet for seniorobligasjoner stoppet fullstendig opp. OMF fra antatt solide banker kunne fortsatt plasseres. Utstedelsene i det norske markedet har derimot vært relativt stabile gjennom hele høsten. Påslaget for seniorobligasjoner fra

norske banker steg derimot med opp mot 0,8 prosentpoeng, mens økningen for OMF var om lag 0,3 prosentpoeng. Inn i 2012 synes påslagene å være noe redusert. Forholdene internasjonalt bedret seg også etter at Den europeiske sentralbanken i slutten av desember tilførte 489 mrd. euro i 3-årsfinansiering til europeiske banker.

Kredittforetakenes resultater før skatt (uten Eksportfinans) ble ca 5,7 mrd. kroner, opp fra 5,2 mrd. kroner i 2010. Til tross for en utlånsvekst på 19 prosent fra året før, falt samlede inntekter noe. Målt mot GFK sank netto renteinntekter med 0,09 prosentpoeng på grunn av høyere innlånskostnader. Resultatøkningen skyldes i hovedsak lavere urealisert tap på verdipapirer ført til virkelig verdi. Brutto utlånstap var stabilt lave. Egenkapitalavkastningen falt med 0,7 prosentpoeng, til 9,9 prosent. Ren kjernekapitaldekning sank fra 10,5 prosent i 2010 til 10,3 prosent i 2011.

Finansieringsselskapenes årsresultat før skatt ble 1,8 mrd. kroner, som er på linje med 2010. Høyere innlånskostnader gjør at netto renteinntekter sank til 5,0 prosent av GFK, fra 5,3 prosent året før. Samtidig har driftskostnadene økt noe, men oppveies av lavere bokførte tap, som sank fra 0,9 prosent til 0,6 prosent av GFK. Egenkapitalavkastningen er redusert med over 2 prosentpoeng, til 13,7 prosent. Årsveksten i brutto utlån har tiltatt, og var 8,5 prosent ved utgangen av 2011. Årsveksten for selskap innen forbruksfinansiering økte, fra 3 prosent i 2010 til 5 prosent i 2011, men ligger fortsatt betydelig under veksttakten fra årene før finanskrisen i 2008. Sammenliknet med 2010 ble tap som andel av utestående forbrukskreditt redusert fra 2,7 prosent i 2010, til 1,5 prosent i 2011. Ren kjernekapitaldekning for alle selskapene samlet var 17,1 prosent, som er marginalt lavere enn ved utgangen av 2010.

Livsforsikringsselskapene fikk et resultat før kundeoverføringer og skatt på 6,0 mrd. kroner, mot 12,7 mrd. kroner i 2010. Renteinntektene økte i 2011, både som følge av større andel obligasjoner og økte risikopremier, men effekten ble motvirket av realiserte tap på aksjer. Bokført avkastning i kollektivporteføljen ble 4,2 prosent, mot 5,3 prosent i 2010. Det sterke fallet i aksjemarkedet bidro også til store urealisert verdifall og en betydelig lavere verdijustert avkastning på 2,8 prosent, mot 6,8 prosent året før. For å redusere risikoen i kollektivporteføljen, har selskapene tatt ned aksjeandelen med 4 prosentpoeng, til 13 prosent. Bufferkapitalen falt gjennom 2011 med 12 prosent, til 44 mrd. kroner, noe som tilsvarer 4,8 prosent av forvaltningskapitalen. Bufferkapitalsituasjonen varierer betydelig mellom de ulike selskapene.

Pensjonskassene hadde i 2011 en bokført avkastning på 4,8 prosent, som mot 5,5 prosent i 2010. Fallet på aksjebørsene førte derimot til urealiserte tap, som bidro til en verdijustert kapitalavkastning rundt 0, mot 9 prosent i 2010. Bufferkapitalen ble gjennom året redusert med 4 prosentpoeng, og utgjorde 8,8 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av året. Særlig de private pensjonskassene har høy aksjeandel, og ble betydelig påvirket av markedsuren gjennom høsten 2011.

De norske **skadeforsikringsselskapene** (uten captives) fikk i 2011 et resultat før skatt på 3,1 mrd. kroner, mot 4,0 mrd. kroner i 2010. Nedgangen ble drevet av betydelig reduksjon i finansinntektene, som falt ca. 45 prosent sammenliknet med året før. Uroen i finansmarkedene har således påvirket selskapene på tross av lavere aksjeandel enn livsforsikringsselskapene og pensjonskassene. Resultatet fra den underliggende forsikringsdriften er derimot styrket med 0,7 mrd. kroner i forhold til 2010, i hovedsak som følge av redusert kostnadsnivå. 13 skadeforsikringsselskaper hadde negativt resultat i 2011, mot 7 for ett år siden. For alle selskapene samlet var kapitaldekningen marginalt redusert, til 40 prosent, mens dekningsprosenten for forsikringsmessige avsetninger var konstant på 121 prosent fra utgangen av 2010 til utgangen av 2011.

2 Makroøkonomisk bakgrunn

Veksten i internasjonal økonomi svekket seg gjennom 2011. Det er imidlertid fortsatt et klart skille mellom industrilandene og fremvoksende økonomier. For flere av industrilandene var produksjonsnivået ved utgangen av 2011 fortsatt under nivået før finanskrisen høsten 2008. Nødvendige konsolideringer i offentlig så vel som husholdningssektoren i flere land har dempet veksten i økonomiene. I USA har imidlertid de seneste korttidsindikatorer overrasket positivt. Statsgjeldskrisen i euroområdet har bidratt til vedvarende uro i internasjonale aksjemarkeder, og frykt for tap i banksektoren med påfølgende økte finansieringskostnader både for banker og stater. Euroområdet ser ut til å gå inn i en mild resesjon ved inngangen til 2012. Høy økonomisk vekst preget fremvoksende økonomier gjennom hele 2011, og særlig Kina og India. Lavere etterspørsel fra industrilandene bidro imidlertid mot slutten av 2011 til dempet vekst i landene.

I fremvoksende økonomier er inflasjonspresset høyt, men avtagende. Inflasjonspresset er derimot lavt i industrilandene og særlig avdempet vekst i råvarepriser fra andre kvartal 2011 har bidratt sterkt til denne utviklingen. Arbeidsledigheten er spesielt høy i vestlige land, hvor ledigheten økte betydelig i etterkant av finanskrisen høsten 2008. Det internasjonale pengefondet (IMF) anslo i januar at globalt BNP vil vokse med om lag 3,3 og 3,9 prosent i 2012 og 2013. Vekstanslagene er justert ned både for industrilandene og fremvoksende økonomier i forhold til anslagene i juni og desember 2011.

**Tabell 2.1 Makroøkonomiske nøkkeltall
internasjonal økonomi**

Prosentvis endring fra forrige periode der annet ikke fremgår

	Regnskap		Kvartalsvis utvikling				Prognose 2012
	2009	2010	11:1	11:2	11:3	11:4	
Euroområdet							
BNP	-4,1	1,7	0,8	0,2	0,3		1,0
Inflasjon ¹⁾	0,3	2,4	2,7	2,7	3,0	2,8	1,7
Arbeidsledighet ²⁾	9,4	10,0	10,0	9,9	10,2	10,4	10,6
USA							
BNP	-2,4	2,9	0	0,3	0,4	0,7	2,2
Inflasjon ¹⁾	-0,4	1,5	3,3	3,6	3,9	3,0	1,9
Arbeidsledighet ²⁾	9,3	9,4	8,8	9,2	9,1	8,5	8,6
Japan							
BNP	-5,2	3,9	-0,9	-0,5	1,5	-0,6	1,9
Inflasjon ¹⁾	-1,4	-0,7	-0,3	0,1	0,1	-0,5	-0,3
Arbeidsledighet ²⁾	5,1	4,9	4,6	4,6	4,3	4,6	4,4
Kina							
BNP	8,7	10,2	2,3	2,3	2,2	2,2	..
Inflasjon ¹⁾	-0,7	4,6	5,4	5,3	6,1	4,1	..
Arbeidsledighet ²⁾	4,3	4,1	4,1	4,1	4,1		..

¹⁾12mnd-vekst utg. periode ²⁾ Nivå

Kilde: Eurostat, Consensus Forecasts, januar 2012 og BEA

Det er stor usikkerhet knyttet til utviklingen i internasjonal økonomi. Statsgjeldskrisen i euroområdet utgjør en betydelig nedsiderisiko gjennom vedvarende uro i finansmarkedene og ringvirkninger for realøkonomien. For flere industriland er det også en utfordring å opprettholde økonomisk vekst, samtidig som nødvendige innstramminger i offentlig sektor og i husholdningenes økonomi må gjennomføres. For de fremvoksende økonomiene synes vridning mot mer innenlandsk etterspørsel å være nødvendig siden etterspørselen fra industrilandene har avtatt.

Norsk økonomi

Veksten i norsk økonomi tok seg ytterligere opp i 2011, og ifølge kvartalsvis nasjonalregnskap steg BNP for Fastlands-Norge med 2,6 prosent fra 2010 til 2011 målt i faste priser. Dette er nær trendveksten for fastlandsøkonomien. Det var særlig aktiviteten i private tjenesteytende næringer som holdt samlet produksjon oppe i 2011, og i fjerde kvartal sto disse næringene for to tredjedeler av veksten i Fastlands-Norge. Veksten i industriproduksjonen økte gjennom året, men det var en klar todeling. Produksjon av utstyr til oljeindustrien var viktige bidragsytere til veksten, mens eksportorienterte næringer dempet oppgangen. På etterspørselssiden var det særlig økte investeringer og annen etterspørsel fra petroleumsvirksomheten som holdt veksten oppe, men en kraftig oppgang i

boliginvesteringene bidro også. Forbruksveksten i husholdningene trakk BNP-veksten noe ned. Dette skyldes særlig lavere forbruk av elektrisitet, mens tjenesteforbruket økte. Samtidig har forbruker- og bedriftstilliten gjennomgående svekket seg gjennom året som følge av urolighetene og de svakere utsiktene internasjonalt. Arbeidsledigheten har holdt seg relativt stabil gjennom 2011, og sysselsettingen har økt. Utviklingen i næringseiendomsmarkedet har vært positiv, med oppgang i både leie- og omsetningsprisene. Boligmarkedet har vært preget av relativt strek prisvekst, selv om veksttakten avtok i siste kvartal 2011. Husholdningenes gjeld viste fortsatt betydelig økning, og ved utgangen av desember var veksten på 12-månedersbasis kommet opp i 7,3 prosent. Gjennom 4. kvartal har også kredittveksten for ikke-finansielle foretak økt, noe som har bidratt til en økning i innenlandsk kreditt (K2) på 6,7 prosent ved utgangen av 2011. Det ligger an til videre oppgang i norsk økonomi, men negativ utvikling i internasjonal økonomi har økt risikoen for svakere vekst også i Norge. Markedsuroen og de svekkete utsiktene internasjonalt bidro til at Norges Bank i desember senket styringsrenten med 50 basispunkter til 1,75 prosent.

Tabell 2.2: Makroøkonomiske nøkkeltall norsk økonomi

Prosentvis endring fra forrige periode der annet ikke fremgår

	Regnskap		Kvartalsvis utvikling				Prognose ¹⁾
	2010	2011	11:1	11:2	11:3	11:4	
BNP ²⁾	0,7	1,6	-0,3	0,5	1,1	0,5	2,2
- Fastlands-Norge	1,9	2,6	0,4	1,3	0,8	0,6	2,7
Inflasjon (KPI) ³⁾	2,5	1,2	1,4	1,4	1,5	0,9	1,3
- KPI-JAE ^{3), 4)}	1,4	0,9	0,8	1,0	1,1	1,1	1,3
Arbeidsledighetsrate, AKU ⁵⁾	3,6	3,3	3,2	3,3	3,2	3,4 ⁷⁾	3,4
Andre nøkkeltall							
Boligpriser ⁶⁾	..	..	8,4	7,4	8,3	8,0	..
K2 publikum ⁶⁾	..	..	6,2	6,0	6,7	6,7	..
- K2 Husholdninger ⁶⁾	..	..	6,9	7,1	7,2	7,3	..
- K2 Ikke-finansielle foretak ⁶⁾	..	..	3,6	2,9	4,4	5,3	..
Styringsrente ⁵⁾	..	..	2,0	2,13	2,25	2,08	..
Råoljepris i NOK ⁵⁾	..	..	610	648	633	644	..
USD/NOK ⁵⁾	..	..	5,72	5,44	5,50	5,76	..
EUR/NOK ⁵⁾	..	..	7,82	7,82	7,76	7,76	..

1) Anslag gitt i SSBs Økonomiske analyser 6/2011, 8. desember 2011

2) Sesongjustert

3) Prosentvis vekst fra samme periode året før.

4) KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer

5) Nivå gjennomsnitt for perioden.

6) Tolv månedersvekst ved utgangen av perioden

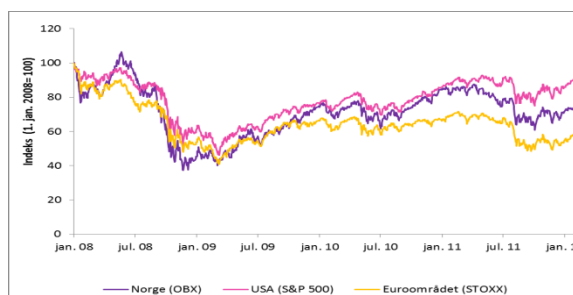
7) Gjennomsnitt for okt. og nov.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

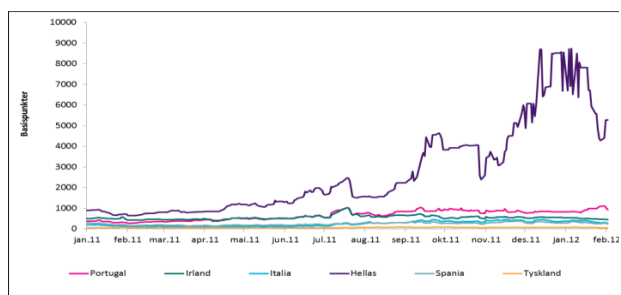
Aksje-, rente- og valutamarkedene

Usikkerhet knyttet til problemene med statsgjelden i flere euroland, og svake nøkkeltall fra de store industrilandene preget verdipapirmarkedene gjennom store deler av 2011. Verdien av aksjer i USA (S&P500) økte imidlertid med 4,3 prosent i 2011. Hovedindeksen på Oslo Børs og verdiene av aksjene i euroområdet (STOXX) falt med henholdsvis 13,2 og 13,4 prosent i tilsvarende periode. De brede aksjeindeksene har steget noe siden årsskiftet. Indeksverdiene i USA, Norge og euroområdet har steget henholdsvis 6,7, 7,5 og 8,3 prosent fra utgangen av 2010 og frem til 10. februar. Uroen i markedene gjenspeilet seg også i utviklingen i CDS-priser på statsobligasjoner gjennom 2011. For enkelte euroland økte CDS-prisene betydelig i tredje og fjerde kvartal 2011, men har avtatt noe inn i 2012. I valutamarkedet lå norske kroner relativt stabilt mot euro gjennom størsteparten av året, men svekket seg noe mot amerikanske dollar.

Figur 2.1: Aksjeindekser USA, euroområdet og Norge. Indeks (01.01.08=100)

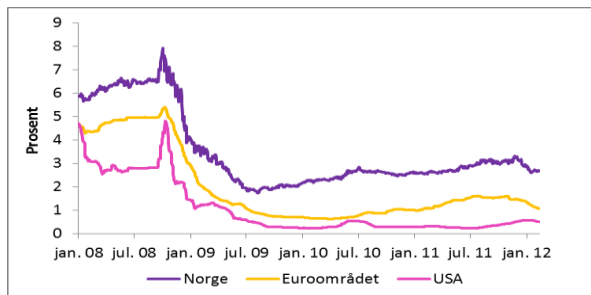
Figur 2.2: CDS-priser på statsobligasjoner

Kilde: Datastream

De korte pengemarkedsrentene i USA, Norge og euroområdet var høyere ved utgangen av 2011 enn ved begynnelsen av året. Rentenivået falt imidlertid i fjerde kvartal i 2011 i euroområdet og Norge. Denne utviklingen har fortsatt inn i 2012. Lange renter falt betydelig gjennom 2011 som følge av utsikter til lavere økonomisk vekst, og særlig i første halvår. Ved utgangen av 2011 lå 10-årige statsobligasjoner i euroområdet og USA henholdsvis 1,14 og 1,41 prosentpoeng lavere enn ved inngangen til året. For norske tilsvarende obligasjoner var rentenedgangen 0,8 prosentpoeng i samme periode. Norske lange renter har ligget relativt stabilt siden årsskiftet, mens tilsvarende renter i USA og euroområdet har falt gått ytterligere noe ned. De lange rentene ligger nå på svært lave nivåer historisk sett.

Figur 2.3: 3mnd interbankrente

Kilde: Datastream

Figur 2.4: rente 10-årige statsobligasjoner

3 Strukturen i finansmarkedet

3.1 Strukturendringer i 2011

Det har vært relativt få endringer av betydning i strukturen i finansmarkedet i 2011. Av enkeltsaker kan nevnes:

Banker

- Rygge-Vaaler Sparebank og Halden Sparebank fikk tillatelse til å slå seg sammen under navnet SpareBank 1 Østfold-Akershus. Halden Sparebank ble avviklet.
- Sparebanken Hardanger og Sparebanken Vest fikk tillatelse til å slå seg sammen. Sparebanken Hardanger ble avviklet.
- SpareBank 1 SR-Bank fikk tillatelse til at banken kunne omdannes til allmennaksjeselskap, samt til å opprette sparebankstiftelse. For å bevare sentrale sparebankverdier er det satt vilkår for tillatelsen. Omdanningen av banken ble gjennomført ved årsskiftet 2011/2012.
- Warren Bank leverte tilbake sin bankkonsesjon.
- DNB Bank har kjøpt Bank DnB NORDs datterbank i Latvia, Litauen og Polen. Bank DnB NORD er eid 100 prosent av DNB Bank AS.
- DNB Bank fikk tillatelse til å erverve alle aksjene i SC Finance Sverige AB

Finansieringsforetak

- Thorn Norge Finans AS fikk tillatelse til å drive virksomhet som finansieringsforetak.

Skadeforsikring

- Selskapene Ly Forsikring AS og I-forsikring.no AS søkte om konsesjon til å drive skadeforsikringsvirksomhet.
- Münchener Rückversicherungs-Gesellschaft fikk tillatelse til å eie 50 prosent av Storebrand Helseforsikring AS

Verdipapirforetak

I 2011 fikk 7 nye verdipapirforetak konsesjon, mens det i 2010 ble gitt 16 nye konsesjoner. I tillegg ble det gitt to utvidede konsesjoner til eksisterende foretak. Konsesjonssakene omfatter både nye foretak og søknader i eksisterende finanskonsern. I tillegg til én tilbakelevering av konsesjon som følge av manglende kapitaldekning, ble 14 konsesjoner avviklet på grunn av omstruktureringer i foretakene, fusjoner og selskapsoppkjøp, og omlegging av virksomhetsområdet.

3.2 Strukturen i det norske finansmarkedet

Forvaltningskapitalen til DNB utgjorde 32 prosent av total forvaltet kapital i banker, finansieringsforetak, verdipapirfond og forsikring ved utgangen av 2011. DNB har virksomhet i alle bransjer, og konsernet er den største aktøren innenfor kredittmarkedet, samt den nest største aktøren innenfor livsforsikring og verdipapirforvaltning. Sparebank 1-alliansen er den nest største grupperingen i det norske finansmarkedet, etterfulgt av det svenske finanskonsernet Nordea som er representert i Norge gjennom Nordea Bank Norge (med datterselskapene Nordea Eiendoms kreditt og Nordea Finans), Nordea Liv og Nordea-fondene. I tillegg inngår KLP, Storebrand, Terra-Gruppen og Gjensidige blant de største aktørene i finansmarkedet. Samlet sett har finansgruppene de største markedsandelene innenfor livsforsikring og i kredittmarkedet.

Tabell 3.1 Strukturen i det norske finansmarkedet målt i prosent av forvaltningskapital 31.12.11

Prosent av forvaltningskapital	Kreditt-institusjoner	Verdipapir-fond	Skade-forsikring	Livs-forsikring	Sum konsern
DNB	35	21	1	28	32
SpareBank1/Samarb. Sparebanker	13	6	7	3	11
Nordea	11	8	0	6	10
KLP	1	9	2	29	5
Storebrand	1	12	1	25	5
Terra-Gruppen	4	1	2	0	4
Gjensidige	0,3	0	28	1	1
Sum finanskonsern/allianser	65	58	40	92	67
Øvrige selskaper	35	42	60	8	33

Kredittinstitusjoner omfatter banker, kredittforetak og finansieringsselskaper. For kredittinstitusjoner som inngår i bankkonsern er sum forvaltningskapital for bankkonsern benyttet. Med unntak av dette er sum forvaltningskapital for finansgrupper basert på sum forvaltningskapital i de ulike bransjer og vil kunne avvike fra konsernens egne konsernregnskap. Datterforetaks markedsandeler er inkludert. For Sparebank 1 Gruppen og Terra-Gruppen er eierbankene inkludert i markedsandelene. I totalmarkedet inngår også utenlandske institusjoners filialer i Norge.

Kilder: Finanstilsynet og Verdipapirfondenes Forening

Utenlandske aktører har betydelige markedsandeler i det norske finansmarkedet, både gjennom filialer og datterselskaper.

Tabell 3.2 Utenlandskeide datterselskaper og filialers markedsandeler i det norske finansmarkedet målt i prosent av forvaltningskapital* 31.12.11

Prosent av forvaltningskapital	Kreditt-institusjoner	Skade-forsikring**	Livs-forsikring
Utenlandskeide datterselskaper	13	0,4	7
Utenlandske filialer	13	31	0,4
Sum utenlandskeide	26	31	7
Norskeide institusjoner	74	69	93

* Grenseoverskridende virksomhet er ikke inkludert

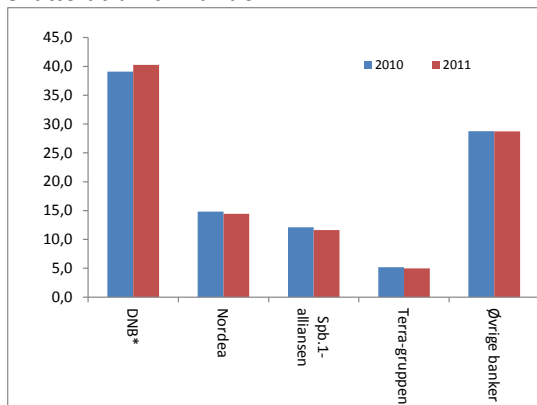
** Som andel av brutto premieinntekter har utenlandske filialer en markedsandel på 42 prosent innenfor skadeforsikring

3.3 Strukturen i ulike bransjer i det norske finansmarkedet

Banker

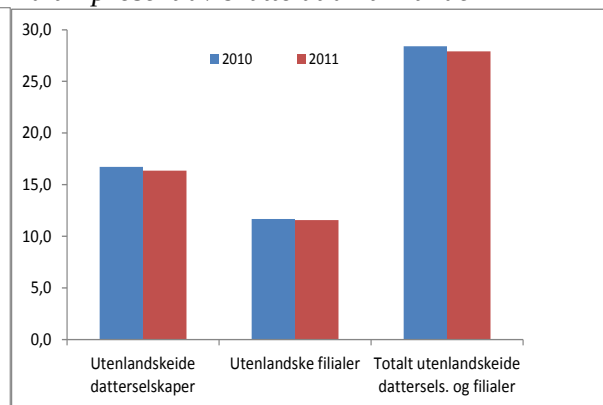
Markedsandelene i bankmarkedet har vært relativt stabile gjennom 2011. Markedsandelen til den største banken, DNB Bank, økte imidlertid med ett prosentpoeng til 40 prosent, mens det var en liten nedgang i markedsandelen til Nordea, Sparebank1-alliansen og Terra Gruppen. I bankmarkedet er utenlandske datterbanker og filialer betydelige aktører med en samlet markedsandel på 28 prosent. Tre av de fem største bankene er utenlandsk eid.

Figur 3.1 Markedsandeler målt i prosent av brutto utlån til kunder

*Inkludert Nordlandsbanken

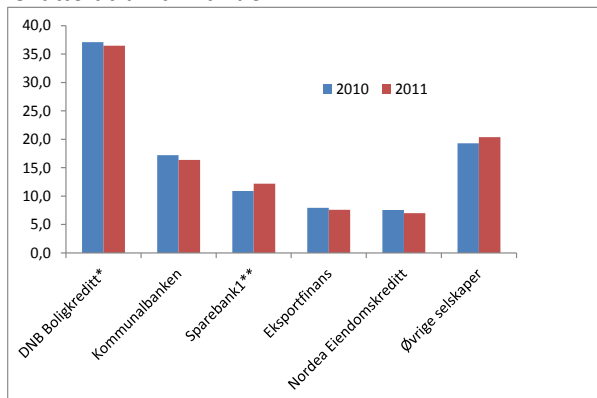
Figur 3.2 Utenlandskeide bankers markedsandeler målt i prosent av brutto utlån til kunder

Kredittforetak

Ved utgangen av 2011 var det 30 kredittforetak i det norske markedet, inkludert ett utenlandskeid datterselskap og to utenlandske filialer.

Figur 3.3 Markedsandeler målt i prosent av brutto utlån til kunder

* DNB Boligkreditt og DNB Næringskreditt

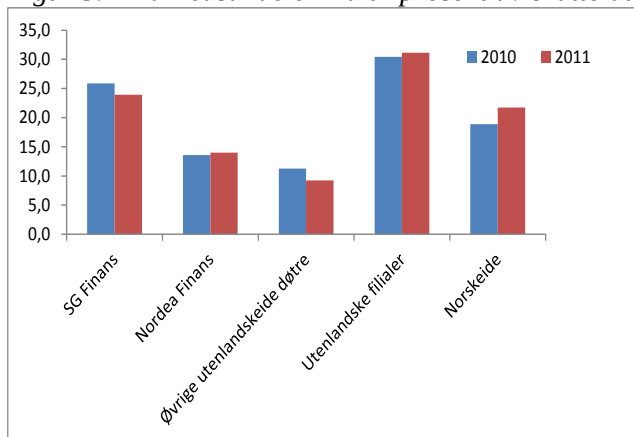
** Sparebank1 Boligkreditt, Sparebank1 Næringskreditt, BN Boligkreditt og Bolig- og Næringskreditt

Målt ved andel av brutto utlån er DNB, Kommunalbanken og Sparebank1-alliansen de største kredittforetakene med en samlet markedsandel på 65 prosent. Det ble etablert en rekke nye boligkredittforetak i slutten av 2008 og i 2009, mens det de to siste årene kun er etablert tre nye boligkredittforetak. Ved utgangen av 2011 stod boligkredittforetakene for 65 prosent av kredittforetakenes brutto utlån, opp fra 63 prosent ett år før.

Finansieringsselskaper

Det er i underkant av 50 finansieringsselskaper i det norske markedet. SG Finans og Nordea Finans Norge er de største finansieringsselskapene med markedsandeler på 24 og 14 prosent i utlånsmarkedet. De øvrige utenlandske aktørene, både filialer og datterselskaper, har en samlet markedsandel på 40 prosent. Finansieringsselskaper i Sparebank1-alliansen er størst blant de norskeide selskapene med en markedsandel på 13 prosent. Utenlandske filialer har betydelige markedsandeler, men deres markedsandel har vært relativt stabil det siste året.

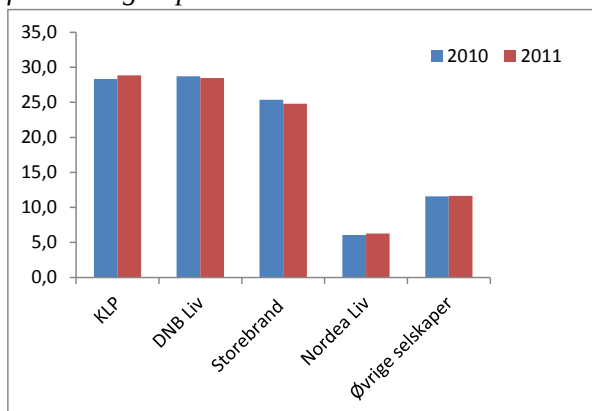
Figur 3.4 Markedsandeler målt i prosent av brutto utlån til kunder

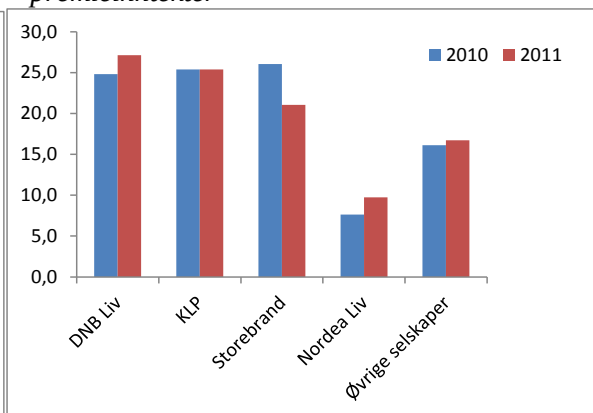
Livsforsikringsselskaper

Det er ti norske og to utenlandske livsforsikringsselskaper i det norske markedet, samt en del mindre utenlandske filialer. De tre største livsselskapene, KLP, DNB Livsforsikring og Storebrand Livsforsikring har 82 prosent av samlet forvaltningskapital. Nordea Liv, som er det største utenlandske livsselskapet, har en markedsandel på 6 prosent. Som andel av premieinntektene var det en nedgang i markedsandelen til de tre største selskapene på 3 prosentpoeng til 74 prosent i 2011. DNB Livsforsikring hadde en økning i andelen av premieinntektene på 2 prosentpoeng, mens Storebrand hadde en nedgang på 5 prosentpoeng.

Figur 3.5 Markedsandeler målt i prosent av forvaltningskapital

Figur 3.6 Markedsandel målt i prosent av premieinntekter*

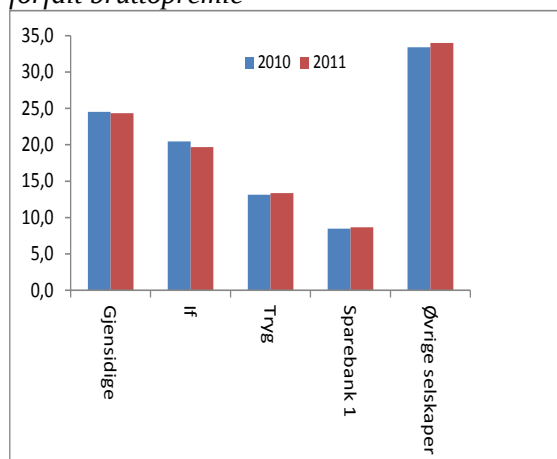

* Inkl. flytting av premiereserve fra andre selskaper

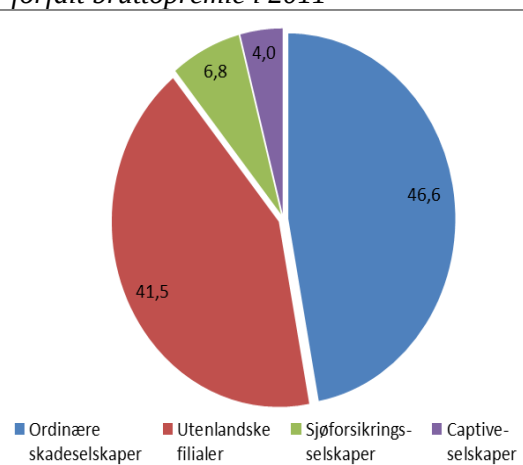
Skadeforsikringsselskaper

I det norske skadeforsikringsmarkedet er det i underkant av 100 aktører. En stor andel av de små skadeforsikringsselskapene er sjøforsikringsselskaper og captives. Utenlandske filialer stod for 42 prosent av forfalt bruttopremie, hvorav markedsandelen til If Skadeforsikring og Tryg Forsikring samlet var på 33 prosent. De fire største selskapene, Gjensidige Forsikring (norsk enhet), If Skadeforsikring, Tryg Forsikring og Sparebank 1 Skadeforsikring, hadde en samlet markedsandel på 65 prosent, ned fra 66 prosent i 2010. Det er kun små endringer i markedsandelene i skadeforsikringsmarkedet det siste året.

Figur 3.7 Markedsandeler målt i prosent av forfalt bruttopremie

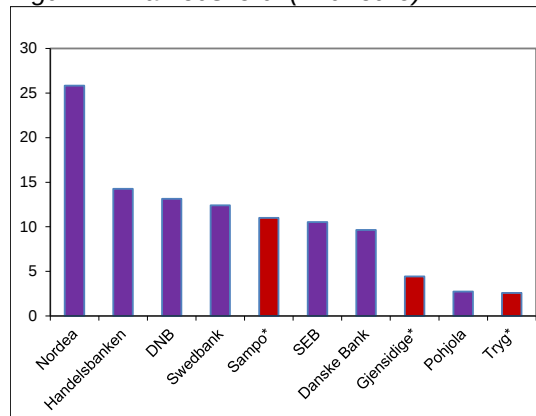
Figur 3.8 Markedsandeler målt i prosent av forfalt bruttopremie i 2011

4 Kort om de største nordiske finanskonsernene

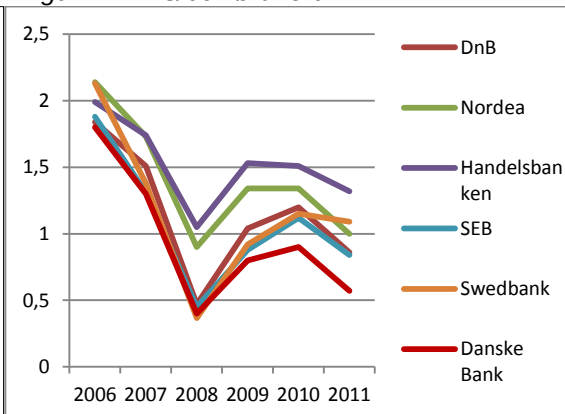
Nordea, som er det største finanskonsernet i Norden, hadde en forvaltningskapital på 5 553 mrd. norske kroner ved utgangen av 2011. Det største norske finanskonsernet, DNB, er med en forvaltningskapital på 2 389 mrd. kroner det tredje største finanskonsernet i Norden. Også målt etter markedsverdi er DNB det tredje største konsernet. Sju av de ti største finanskonsernene i Norden er bankdominerte, hvorav de seks største alle har virksomhet i Norge.

Figur 4.1 Markedsverdi (mrd. euro)

* Sampo, Gjensidige og Tryg er forsikringsdominert
Kilde: JP Morgan, 19. januar 2012

Figur 4.2 Pris/bokført verdi

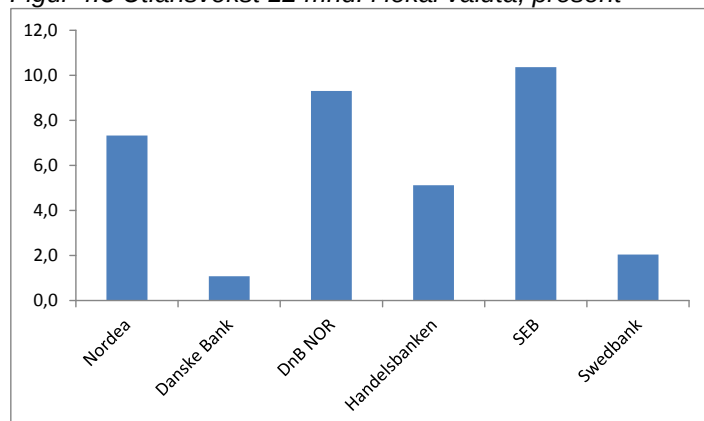

Kilder: Årsrapporter og JP Morgan, 19. januar 2012

Børsverdien av de største nordiske finanskonsernene nådde en topp i april og falt betydelig gjennom høsten. I slutten av januar 2012 lå verdsettelsene i gjennomsnitt 21 prosent lavere enn ett år tilbake. Alle aksjene har opplevd en verdireduksjon, men Swedbank skiller seg ut med at langt mindre fall enn de øvrige konsernene. Samtidig er Handelsbanken fortsatt fordelaktig verdsatt, mens de øvrige konsernene verdsettes under eller omkring bokførte verdier.

Alle de seks største nordiske konsernene har hatt vekst i utlån til kunder det siste året, men for Danske Bank og Swedbank har veksten vært beskjeden.

Figur 4.3 Utlånsvekst 12 mnd. i lokal valuta, prosent

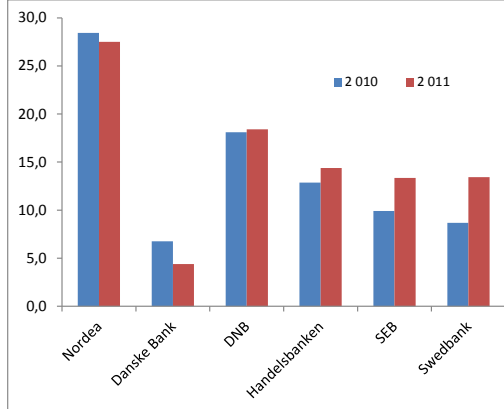

Kilde: Kvartalsrapporter

Fire av de seks største konsernene hadde en bedring i resultatet i 2011 sammenlignet med 2010. Handelsbanken, SEB og Swedbank har også en bedring i egenkapitalavkastningen i samme periode.

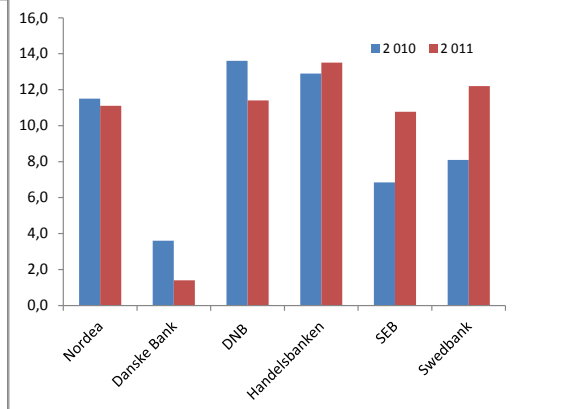
For SEB og Swedbank har lavere utlånstap, særlig på engasjementer i Baltikum, bidratt til bedring i resultatet. I tillegg løftes Swedbanks resultat av engangsinntekter fra Lehman Brothers' konkursbo. En nedskrivning av goodwill i Latvia på 2 mrd. kroner i 4. kvartal reduserte Swedbanks resultat. Danske Bank og Nordea har i 2011 kostnadsført store ekstraordinære innbetalinger til den danske innskuddsgarantiordningen i forbindelse med avviklingen av Amagerbanken, Fjordbank Mors og Max Bank.

Figur 4.4 Resultat før skatt (mrd. NOK)

Kilde: Kvartalsrapporter

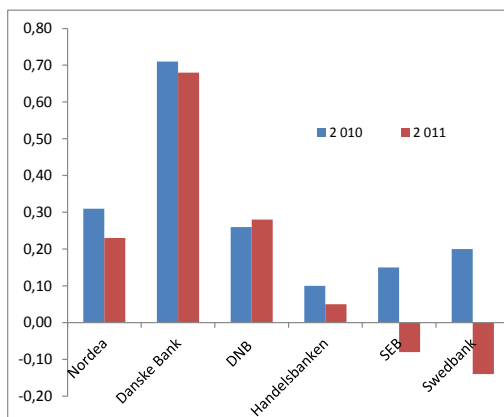
Figur 4.5 Egenkapitalavkastning

Kilde: Kvartalsrapporter

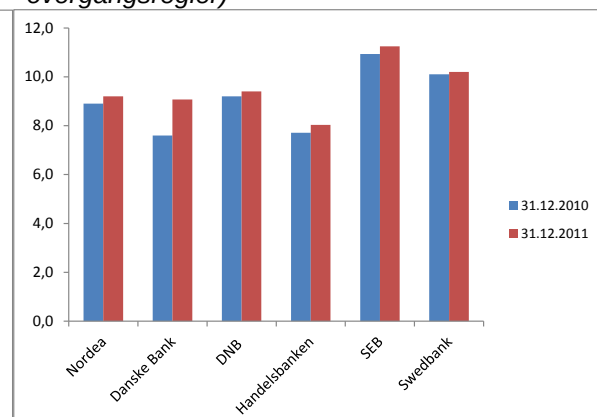
I 2009 og i begynnelsen av 2010 var tap på utlån særlig høye for konsernene som hadde store eksponeringer i Baltikum. På årsbasis i 2010 var det en markert reduksjon i utlånstapene. I 2011 hadde flertallet av konsernene en reduksjon i utlånstapene, og SEB og Swedbank hadde en netto tilbakeføring av tidligere nedskrivninger. Danske Bank har imidlertid fortsatt betydelige utlånstap, særlig på utlån til næringsseidendom i Irland og Nord-Irland, men også på utlån til jordbruk, næringsseidendom og privatkunder i Danmark.

Figur 4.6 Tap på utlån i prosent av utlån

Kilde: Kvartalsrapporter

Figur 4.7 Ren kjernekapitaldekning* (med overgangsregler)

Kilde: Kvartalsrapporter.

* Kjernekapital fratrukket all hybridkapital

Av DNBS totale nedskrivninger på utlån og garantier på 3,5 mrd. kroner i 2011 var 42 prosent knyttet til virksomheten i tidligere DnB NORD. I Latvia har det vært en økning i bankens utlånstap det siste året. De samlede utlånstapene til tidligere DnB NORD er imidlertid redusert fra 2,9 prosent av utlån i 2010 til 2,5 prosent i 2011.

For de fleste av konsernene har det vært små endringer i ren kjernekapitaldekning det siste året. Danske Banks rene kjernekapitaldekning viser imidlertid en markant økning etter at banken i april 2011 foretok en aksjeemisjon på om lag 20 mrd. DKK.

5 Banker

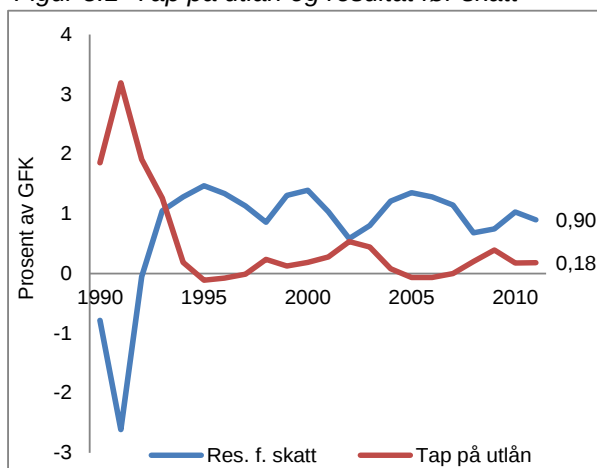
- Svak resultatforbedring, korrigert for engangseffekter
- Nedgang i nettorenten, som følge av fortsatt marginpress og dyrere funding
- Emisjonsaktiviteten så langt i 2012 viser bedret tilgang på langsiktig finansiering

Kapittelet tar for seg utviklingen i samtlige norske banker. For banker som er finanskonsern benyttes regnskapstall for bankkonsern, for øvrige banker benyttes morbanktall. Når resultatposter sees i forhold til gjennomsnittlig forvaltningskapital (GFK), eller utlån, er prosentsatsene annualisert.

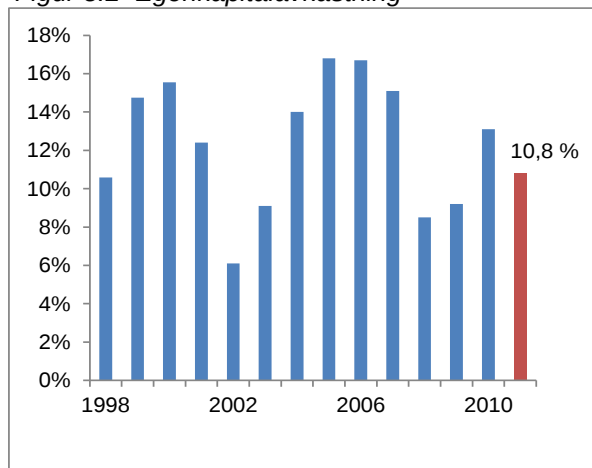
Resultatutvikling

Bankenes samlede resultat i 2011 viste en viss nedgang sammenlignet med året før, en nedgang som i hovedsak skyldtes positive engangseffekter i bankenes regnskaper for 2010. Korrigeres det for disse effektene, viste bankene tilnærmet uendret resultat målt i forhold til forvaltningskapitalen. Bankenes utlånstap var også på nivå med året før.

Figur 5.1 Tap på utlån og resultat før skatt¹

Figur 5.2 Egenkapitalavkastning

Tabell 5.1 Resultat for samtlige norske banker

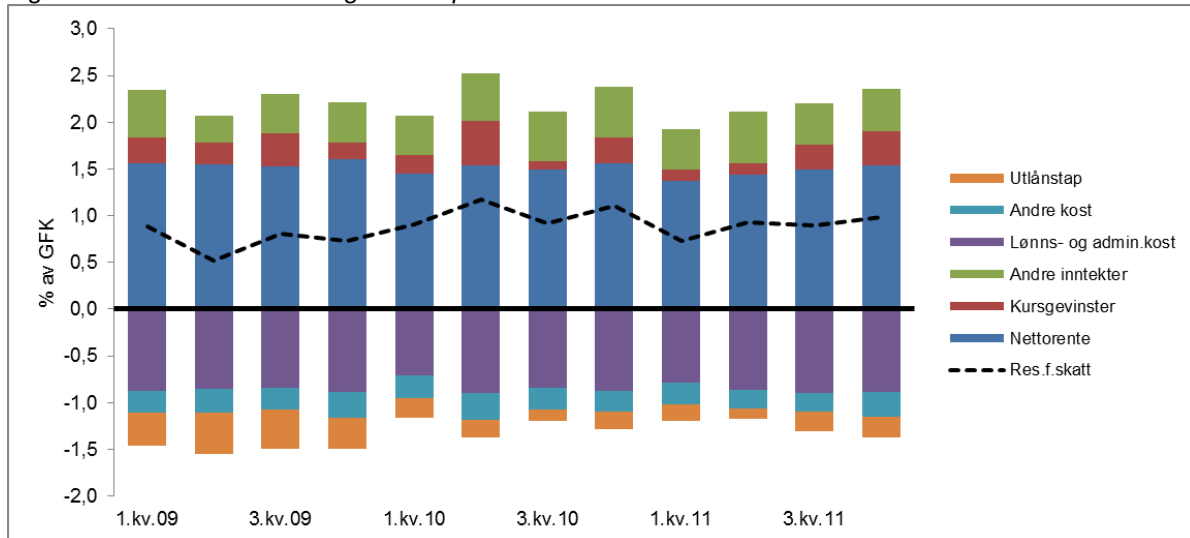
	2011		2010		4.kv.11		4.kv.10	
	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK	Mill. kr.	% GFK
Netto renteinntekter	55 641	1,49	52 975	1,51	14 752	1,54	13 690	1,56
Andre inntekter	26 287	0,70	26 679	0,76	7 839	0,82	7 228	0,82
herav kursgev. fin.ei. vurdert til virk. verdi	8 268	0,22	7 712	0,22	3 415	0,36	2 439	0,28
Andre kostnader	41 353	1,11	37 708	1,08	11 044	1,15	9 649	1,10
herav lønn og personalkostnader	21 066	0,56	18 587	0,53	5 205	0,54	4 795	0,55
Resultat før tap på utlån	40 574	1,09	41 946	1,20	11 547	1,21	11 269	1,28
Bokførte tap på utlån	6 874	0,18	6 269	0,18	2 134	0,22	1 613	0,18
Gev/tap ikke-fin.ei mv/langsiktige verdip.	-71	0,00	295	0,01	-26	0,00	2	0,00
Resultat før skatt	33 630	0,90	35 971	1,03	9 387	0,98	9 658	1,10
Skattekostnad	9 310	0,25	9 416	0,27	2 919	0,31	2 314	0,26
Resultat etter skatt	24 320	0,65	26 554	0,76	6 468	0,68	7 344	0,84
Egenkapitalavkastning	10,8		13,0		11,1		14,0	

Bankenes samlede resultat før skatt var på 33,6 mrd. kroner, en nedgang på 7 prosent fra året før. Egenkapitalavkastningen var 10,8 prosent, en reduksjon på 2,2 prosentpoeng. I 2010 hadde bankene store gevinster på fusjonen mellom Nordito og PBS, og gjorde betydelige tilbakeføringer av

¹ Tidsserier i kapittelet om banker viser utviklingen for morbanker, ikke bankkonsern, for perioden tom. 2008.

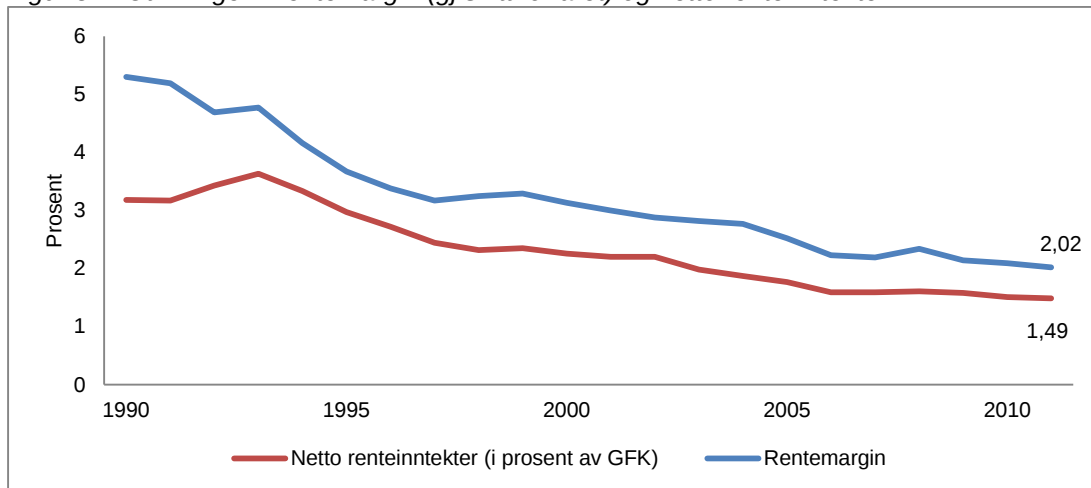
pensjonsavsetninger i forbindelse med ny AFP. Holdes disse engangseffektene utenfor, viste bankene en bedring i resultat før skatt på 5 prosent, mens egenkapitalavkastningen bare sank marginalt. Resultatet i fjerde kvartal isolert var 13 prosent bedre enn i tredje kvartal, noe som særlig skyldtes høyere gevinster på finansielle eiendeler. Kvartalsresultatet var på nivå med fjorårets dersom det korrigeres for AFP-effekten.

Figur 5.3 Kvartalsvis utvikling i hovedposter

Bankenes netto renteinntekter økte med nær 5 prosent siste år. Dette var likevel lavere enn veksten i volum, slik at nettorenten i forhold til GFK sank ytterligere, fra 1,51 prosent til 1,49 prosent. Bankene er fritatt for innbetaling til Bankenes Sikringsfond i 2011. Uten dette fritaket ville nedgangen i nettorente vært om lag 0,02 prosentpoeng større. Gruppen av de minste bankene viste en forsiktig økning i nettorenten i forhold til i fjor, også målt i forhold til forvaltningskapitalen.

Figur 5.4 Utviklingen i rentemargin (gj.snitt for året) og netto renteinntekter

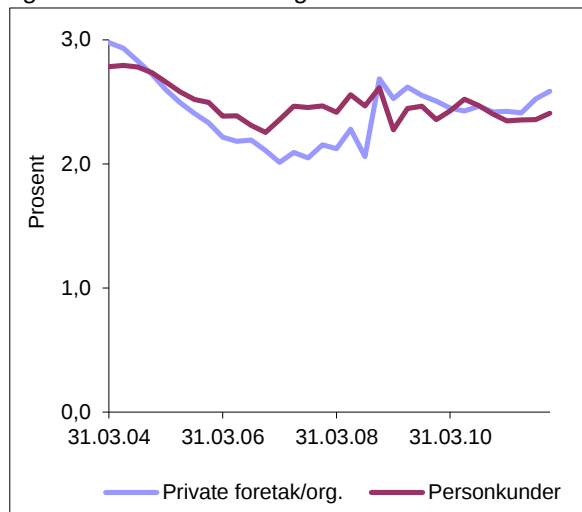

Norske banker opplever stadig økning av finansieringskostnadene ettersom innlån med lengre løpetid forfaller, og må refinansieres til høyere renter. Konkurransen om innskuddsmidler fra kunder er også sterk, noe som legger press på innskuddsmarginene.

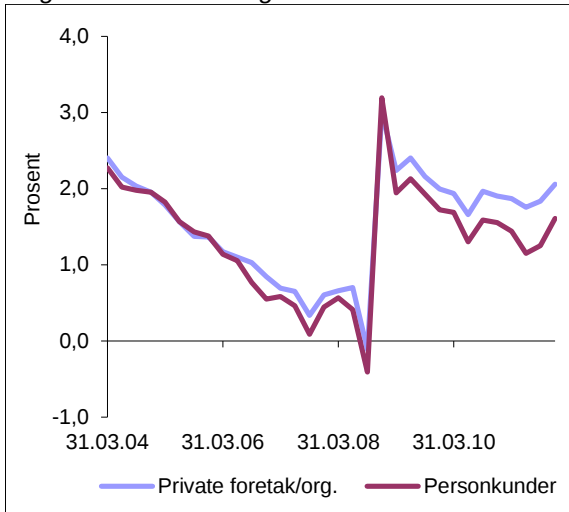
Bankenes totale rentemargin (definert som differansen mellom gjennomsnittlig utlåns- og innskuddsrente) økte marginalt både i tredje og i fjerde kvartal 2011, som følge av økte utlånsmarginer. I fjerde kvartal var det særlig utlånsmarginen til personkunder som steg, etter at bankenes økning i boliglånsrente fikk effekt etter varslingsfristen på 6 uker. Marginen på boliglån

(gjennomsnittlig boliglånsrente i forhold til 3-måneders pengemarkedsrente) ved utgangen av året var den høyeste på syv kvartaler. Kostnaden på bankenes markedsfinansiering ligger betydelig høyere enn pengemarkedsrenten, også for obligasjoner med fortrinnsrett, så fortjenesten på boliglån er fremdeles svært presset. Utlånsmarginen til private foretak har også økt noe de to siste kvartalene.

Figur 5.5 Total rentemargin

Figur 5.6 Utlånsmargin

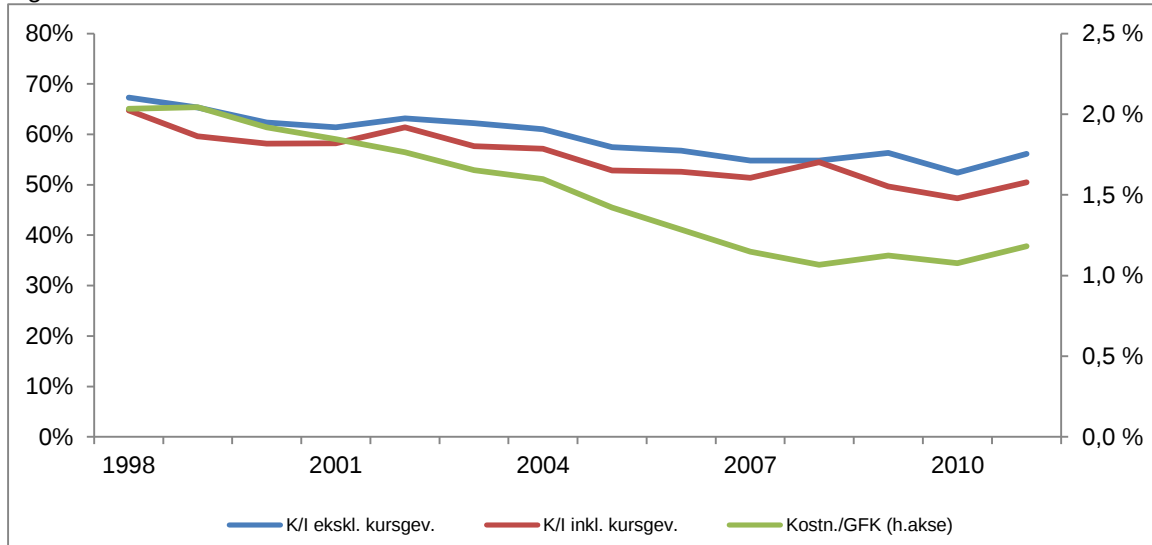

Andre inntekter, eksklusiv kursgevinster på finansielle instrumenter, var 5 prosent lavere enn ett år tidligere, mens netto provisjonsinntekter isolert viste en svak vekst. Bankenes provisjonsinntekter fra lån overført til OMF-foretak (de gruppeeide foretakene, disse inntektene kom på linjen for renteinntekter når lånene stod på egen bok) var betydelig lavere enn året før, på tross av økt volum av overførte lån. Dette illustrerer de pressede marginene på de sikreste boliglånene. Netto kursgevinster på finansielle instrumenter økte med 7 prosent. Økningen skrev seg fra finansielle derivater og valuta, mens bankene hadde lavere gevinster på aksjer og obligasjoner.

Driftskostnadene var 10 prosent høyere enn året før. Korrigeres det for de lave pensjonskostnadene i 2010, som følge av endret AFP, var økningen 5 prosent. Bankenes kostnad/inntektsforhold (ekskl. kursgevinster) var 56,1 prosent. Dette var en økning på 3,7 prosentpoeng fra året før, hvor om lag 2 prosentpoeng skyldes fjorårets effekt av ny AFP-ordning.

Norske banker har over lang tid redusert kostnadsnivået, både i forhold til inntekter og i forhold til forvaltningskapitalen, jf. figuren under. Økningen fra 2010 til 2011 må ses på bakgrunn av den regnskapsmessige effekten av ny AFP-ordning i 2010.

Figur 5.7 Kostnad/inntektsforhold i banker

Bankenes tap på utlån var 10 prosent høyere enn året før. Tapene tilsvarte 0,24 prosent av utlån, marginalt høyere enn året før.

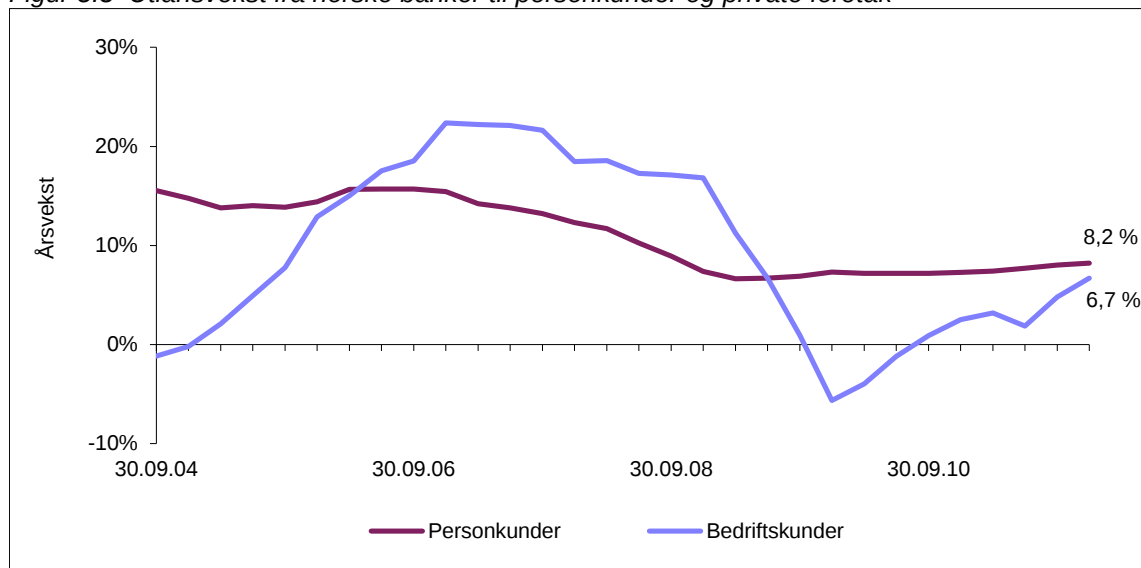
Balanseutvikling

Bankene hadde en vekst i utlån på 6,1 prosent siste år. Inkluderes de gruppeeide OMF-foretakene i bankenes kundeutlån var veksten 7,4 prosent. I fjerde kvartal isolert økte utlånene med 1,8 prosent

Tabell 5.2 Balanseposter for samtlige norske banker

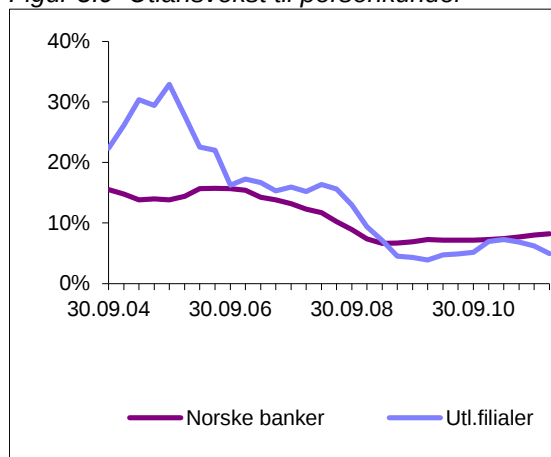
	31.12.11	31.12.10	
	Mill.kr.	Mill.kr.	vekst i %
Forvaltningskapital	3 805 114	3 402 090	11,8
Brutto utlån til kunder	2 857 166	2 693 618	6,1
..herav brutto utlån vurdert til amortisert kost	2 695 409	2 511 404	7,3
Tapsnedskrivninger på utlån vurdert til amortisert kost	22 179	22 924	-3,2
herav individ. tapsnedskr.	15 213	16 094	-5,5
herav gruppenedskrivning	6 966	6 830	2,0
..herav brutto utlån vurdert til virkelig verdi	161 757	182 214	-11,2
Gjeld til kredittinstitusjoner	659 489	628 854	4,9
Innskudd fra kunder	1 644 036	1 527 793	7,6
Gjeld ved utst. av verdipapirer	1 057 551	843 353	25,4
Brutto misligholdte lån	47 896	46 226	3,6
Tapsnedskr. i % av brutto utlån vurdert til amortisert kost	0,8	0,9	
Gruppenedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	0,3	0,3	
Brutto misligh. lån i % av totale brutto utlån	1,7	1,7	
Innskuddsdekning	57,5 %	56,7 %	

Bankenes utlånsvekst til innenlandske private foretak var på 6,7 prosent siste år. Dette var nær 2 prosentpoeng høyere enn kvartalet før, og det høyeste nivået siden juni 2009. Vekstraten for utlån til personkunder har økt marginalt hvert av de seks siste kvartaler, og var 8,2 prosent ved utgangen av året. Veksten har ikke vært høyere siden utgangen av tredje kvartal 2008.

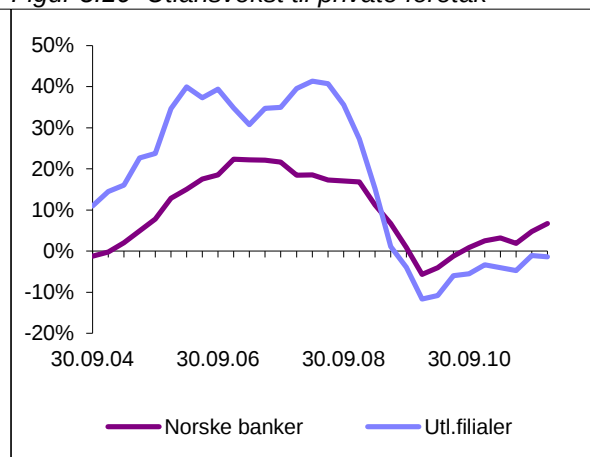
Figur 5.8 Utlånsvekst fra norske banker til personkunder og private foretak²

De utenlandske bankenes filialer i Norge har hatt en lavere utlånsvekst enn norske banker de siste tre årene. Særlig når det gjelder lån til bedriftsmarkedet har filialene vært mer restriktive enn de norske bankene. De siste kvartalene reduserte filialene også veksten i utlån til personkunder, og lå ved utgangen av året betydelig lavere enn de norske bankene.

Figur 5.9 Utlånsvekst til personkunder

Figur 5.10 Utlånsvekst til private foretak

Etter tre kvartaler med reduksjoner av de gruppemessige nedskrivningene av utlån, økte bankene disse igjen både i tredje og fjerde kvartal. Økningen var på nivå med veksten i utlån, så gruppenedskrivninger målt i forhold til utlånsvolum var stabilt i andre halvår.

Bankenes innskudd fra kunder økte med 7,6 prosent siste år, men gikk marginalt ned i fjerde kvartal isolert. Bankenes innskuddsdekning av kundeutlån økte med 0,8 prosentpoeng fra i fjor, til 57,5 prosent. Inkluderes lånene som ligger i deleide OMF-foretak, økte innskuddsdekningen bare marginalt, til 54,2 prosent.

Ved utgangen av fjoråret rapporterte bankene et misligholdsnivå på 1,7 prosent av utlån, det samme som ett år tidligere. I fjerde kvartal isolert gikk misligholdsvolumet opp med 6 prosent.

² Personkunder: Lønnstakere, pensjonister, trygdede mv i Norge (sektor 810)

Private foretak: Norske private og personlige foretak/organisasjoner, pers. næringsdrivende (sektor 710-790)

Hovedstørrelser for utenlandske bankers filialer i Norge

Tabell 5.3 Resultat i utenlandske bankers filialer i Norge³

	Utenlandske bankers filialer			
	2011		2010	
	Mill.kr.	% GFK	Mill.kr.	% GFK
Netto rente	7 605	1,29	7 331	1,28
Andre inntekter	2 864	0,48	3 008	0,53
herav kursgevinster	254	0,04	938	0,16
Andre kostnader	5 912	1,00	5 063	0,89
herav lønn og admin.kost.	4 240	0,72	3 507	0,61
Driftsres. før tap	4 557	0,77	5 276	0,92
Bokførte tap	827	0,14	531	0,09
Gev./tap VP lang sikt, Nedskrivn.	0	0,00	22	0,00
Resultat av ord.drift f.skatt	3 730	0,63	4 767	0,83
	Vekst			
Forvaltningskapital	614 123	8,4 %	566 486	
Brutto utlån til kunder	373 255	4,8 %	356 202	
Innskudd fra kunder	204 093	6,8 %	191 078	

5.1 Likviditetsrisiko

Markedsforholdene i de internasjonale penge- og kredittmarkedene forverret seg fra slutten av juli 2011. Rentepåslaget økte betraktelig for løpetider over 1 år og finansiering med lange løpetider ble svært vanskelig. Gjennom høsten ble det i Europa kun foretatt marginale utstedelser av seniorobligasjoner, mens obligasjoner med fortrinnsrett (OMF) fra solide utstedere fortsatt kunne plasseres. Etter nyttår har aktiviteten i de internasjonale penge- og kredittmarkedene tatt seg betydelig opp. Det har spesielt vært mye utstedelser av OMF, men europeiske banker, hovedsakelig banker som vurderes som solide, har også utstedt seniorobligasjoner. Emisjonsaktiviteten for norske banker hittil i år bekrefter at tilgangen på langsiktig finansiering er bedret for de norske bankene. Rentepåslagene er derimot fremdeles høye for lange løpetider. Kort likviditet har hele tiden vært tilgjengelig for antatt solide navn.

Aktiviteten i det norske kapitalmarkedet har også tatt seg opp etter nyttår, men det norske markedet har heller ikke hatt de samme utslag med reduserte volum, som man har sett internasjonalt. I januar 2012 lå emisjonsvolumet for utstedelser av bankobligasjoner og OMF i det norske markedet på et noe høyere nivå enn gjennomsnittlig månedlig nivå i første halvår 2011.

Den store usikkerheten i de internasjonale penge- og kredittmarkedene førte til at bankene ble langt mer restriktive med å låne til hverandre. En betydelig del av likviditeten ble i stedet satt som innskudd i sentralbanker. For euroområdet økte samlede dags- og tidsinnskudd i den europeiske sentralbanken (ESB) i løpet av 2. halvår 2011 fra om lag 100 mrd. EUR til nesten 700 mrd. EUR. For å motvirke denne effekten økte ESB både volumet og løpetiden på finansieringen den tilbyr bankene. Til sammen 523 banker, inkl. flere nordiske banker, valgte i desember 2011 å ta 489 mrd. EUR i treårslån (LTRO) fra ESB.

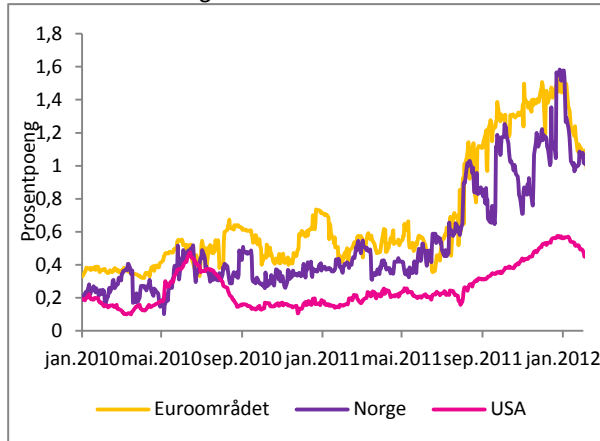
I Norge har interbankmarkedet fungert tilfredsstillende uten oppsamling av innskudd i Norges Bank. Det norske kvotesystemet gjeldende fra oktober 2011, gjør dessuten store sentralbankinnskudd

³ 12 filialer av utenlandske banker i Norge.

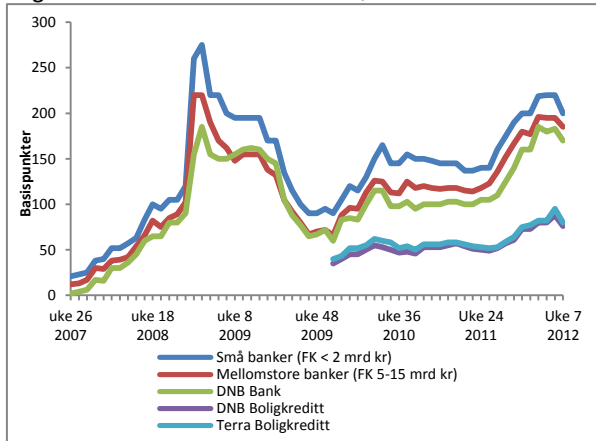
økonomisk ugunstig for bankene ettersom innskudd ut over kvoten forrentes til en betydelig lavere rente.

Både internasjonalt og i Norge har differansen mellom interbankmarkedet og statssertifikater økt etter sommeren, men påslaget er fortsatt langt unna nivåene fra høsten 2008. I Norge har økningen i påslagene blitt redusert med nesten 50 prosent hittil i år.

Figur 5.15 Rentespread 3 mnd interbankrente og statssertifikater bankobl.

Figur 5.16 DNB Markets indikative priser og OMF målt mot 3m-NIBOR, 5 år

Prisene på norske seniorobligasjoner har økt med opptil 80 bp siden finansuroen tiltok igjen i juli 2011. OMF har også blitt dyrere, men økningen har vært betydelig lavere enn for bankobligasjoner, opp mot 30 bp i samme periode. Denne utviklingen viser at det i enda større grad enn tidligere er fordelaktig for bankene å benytte boligkredittforetakene til lang finansiering.

Bankenes finansiering består i hovedsak av innskudd fra kunder og innlån i penge- og verdipapirmarkedene. Det er størst andel markedsfinansiering i de store bankene og det er hovedsakelig de største bankene som finansierer seg i utlandet. Bankenes gjeld i verdipapirer (hovedsakelig i obligasjoner og sertifikater) og til kredittinstitusjoner utgjorde 1 288 mrd. kroner ved utgangen av 2011, hvorav gjeld til utlandet utgjorde 867 mrd. kroner. Utenlandsgjeld gikk noe ned det siste kvartalet, mens gjeld til norske motparter hadde en liten økning.

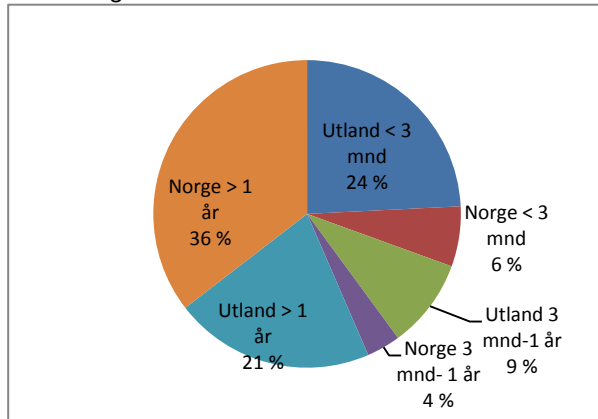
OMF er en viktig finansieringskilde for norske banker, og er en betydelig billigere form for finansiering enn øvrige obligasjonslån. Flytting av utlån fra banker til OMF-foretak har ført til at løpetiden på markedsfinansieringen i både bankene og OMF-foretakene har økt de senere årene. Ved utgangen av året var det utstedt OMF for om lag 717 mrd. kroner, hvorav OMF for om lag 154 mrd. kroner fortsatt inngår i bytteordningen.

Det er hovedsakelig de største bankene som har kortsiktig finansiering (under 3 mnd.) i penge- og verdipapirmarkedene, hoveddelen av dette er gjeld til utlandet. Ved utgangen av 2011 var refinansieringsbehov innen 3 mnd. på om lag 620 mrd. kroner, størstedelen er i sertifikatlån til utlandet og innskudd fra utenlandske kredittinstitusjoner. Dette beløpet må sees i sammenheng med betydelige innskudd i sentralbanker.

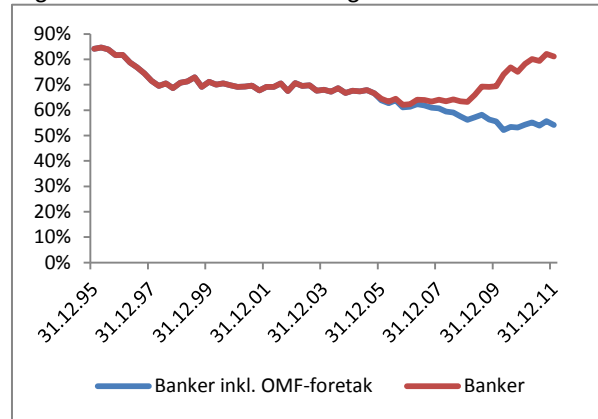
Bankenes innskudd fra kunder utgjorde 1 597 mrd. kroner ved årsslutt, en svak nedgang fra siste kvartal, mens på årsbasis har kundeinnskuddene økt med om lag 100 mrd. kroner. Overføringer av utlån fra bankene til boligkredittforetakene gir utslag i en høy innskuddsdekning for bankene isolert. Innskuddsdekningen⁴ utgjorde for bankene (morbank) samlet sett 80 prosent ved utgangen av året, en økning på nærmere 10 prosentpoeng siden utgangen av 2008. Innskudd fra kunder som andel av brutto utlån til kunder i banker inkl. OMF-foretakene utgjorde 54 prosent.

⁴ Innskudd fra kunder i prosent av brutto utlån til kunder.

Figur 5.17 Markedsfinansiering, banker og OMF-foretak

Figur 5.18 Innskuddsdekning

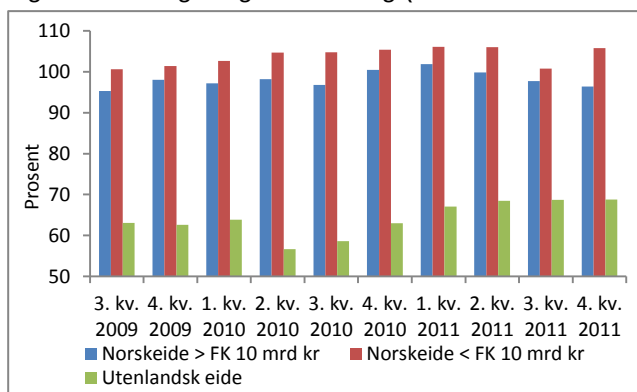

Finanstilsynet beregner kvartalsvis likviditetsindikator 1 og 2 på konsolidert nivå, som viser hvor langsiktig bankkonsernene er finansiert med løpetid på henholdsvis 1 år og 1 måned⁵. I de konsoliderte likviditetsindikatorene er det bl.a. tatt høyde for bankenes eierandeler i OMF-foretak og i andre banker. Ved utgangen av 2011 var likviditetsindikator 1 for bankene samlet sett 92 prosent og likviditetsindikator 2 var på 106 prosent på konsolidert nivå. Andelen finansiering med løpetid over 1 måned har dermed økt med 4 prosentpoeng det siste kvartalet. Langsiktig markedsfinansiering inngår i likviditetsindikator 1, for de største bankene har indikatoren falt gjennom året, noe som kan knyttes til den siste tids dårlige tilgang på lang finansiering i verdipapimarkedene.

Den internasjonale indikatoren Net Stable Funding Ratio (NSFR) som måler bankene langsiktige og stabile finansiering som andel av nødvendig finansiering over en 1 års periode. Denne indikatoren har likhetstrekk med likviditetsindikator 1, og rapporteringer hittil viser at disse indikatorene ligger på samme nivå.

Finanstilsynet har innført rapportering av den internasjonale indikatoren Liquidity Coverage Ratio (LCR) for alle norske banker fra september 2011⁶. LCR måler størrelsen på foretakets likvide aktiva i forhold til netto likviditetsutgang i en stresssituasjon 30 dager frem i tid og er dermed et mål på bankenes likviditetsbuffer. Rapporteringen viser at LCR er på et lavt nivå for bankene i Norge. Bankene rapporterer i tillegg ytterligere likvide aktiva som ikke inngår i definisjonen av LCR, dvs. andre papirer som er deponerbare (men ikke trukket på) i sentralbanker. Dette gir mulighet til å beregne en utvidet likviditetsbufferindikator (LBI). Denne indikatoren viser at norske banker har et betydelig høyere nivå av likviditetsbuffer enn det som kommer frem av LCR-beregningene.

Figur 5.19 Langsiktig finansiering (likviditetsindikator 1)

⁵ Def. i Finanstilsynets Likviditetsmodul som finansiering med løpetid over ett år og en måned (herunder kundeinnskudd, obligasjonslån, gjeld til kredittinstitusjoner, ansvarlig lånekapital og EK) i prosent av illikvide eiendeler.

⁶ Kommer som et minstekrav på 100 % fra 2015 i CRD IV.

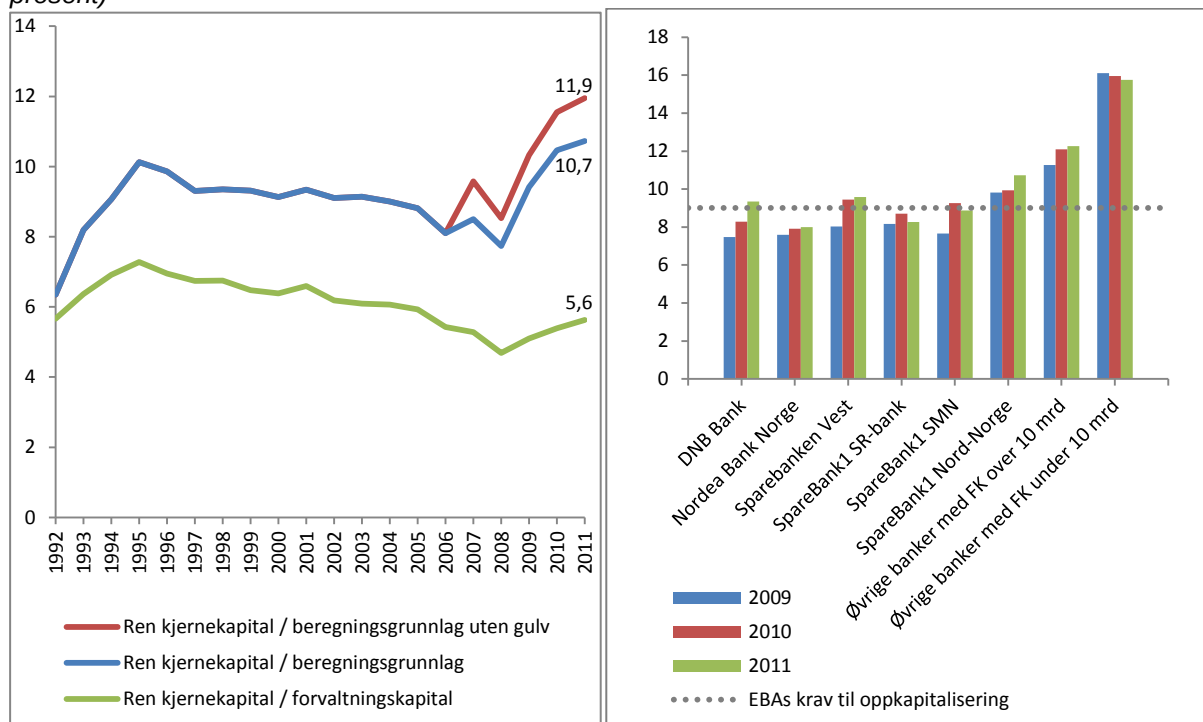
5.2 Soliditet

Med bakgrunn i økt internasjonalt fokus på ren kjernekapital er det i omtalen av soliditeten i banksektoren også benyttet denne størrelsen. Ren kjernekapital er beregnet som kjernekapital iht. gjeldende regelverk, fratrukket all hybridkapital. Som et ledd i de europeiske tiltak for å gjenopprette tillit i markedene, har den europeiske banktilsynsmyndigheten (EBA) offentliggjort en plan for oppkapitalisering av europeiske banker. Under gjeldende regelverk er det krav om minimum 8 prosent kapitaldekning, mens det i EBAs forslag legges opp til oppkapitalisering slik at bankene har minimum 9 prosent ren kjernekapital innen utløpet av juni 2012.

Ved årsslutt inkluderer alle banker årets resultat etter fratrekk av skatt og utbytte ved beregning av kapitaldekning. Tallene er foreløpige, og kan derfor endres noe når endelige årsdisposisjoner foreligger.

Samlet ren kjernekapitaldekning for morbankene var 11 prosent ved utgangen av 2011, mot 10,7 prosent ved utgangen av 2010. Total kapitaldekning (morbank) var 13,6 prosent, mot 14,2 ved utgangen av 2010. Alle banker tilfredsstiller minstekravet til kapitaldekning på 8 prosent.

Figur 5.21 og 5.22 Ren kjernekapitaldekning og ren kjernekapital som andel av forvaltningskapital (i prosent)

Tall for banker (morbank) og boligkredittforetak

Kilde: Foreløpige tall fra kapitaldekningsoppgaven (COREP).

Tall for øvrige banker er basert på morbanktall

Økningen i både ren kjernekapital som andel av forvaltningskapital og ren kjernekapitaldekning de siste årene kommer blant annet av at bankene i stor grad har holdt tilbake overskudd, og av endringer i beregning av kapitalkravet fra 2007. Flere av de større bankene har også gjennomført emisjoner i perioden. SpareBank1 Nord-Norge gjennomførte emisjoner av i første halvår 2011. SpareBank1 SR-Bank og SpareBank1 SMN har i forbindelse med fremleggelse av årsresultatene for 2011 annonsert at de vil emitte inntil henholdsvis 1,5 og 1 milliarder kroner i første halvdel av 2012.

6 Finansieringsforetak

6.1 Kredittforetak

- Marginal nedgang i resultatet, i forhold til GFK, som følge av økte fundingkostnader
- Overføring av utlån fra banker til boligkredittforetak gav fortsatt høy utlånsvekst.

Foreløpige resultat- og balansetall omfatter 27 kredittforetak. Eksportfinans inngår ikke i totaloversikten, men gis egen omtale.

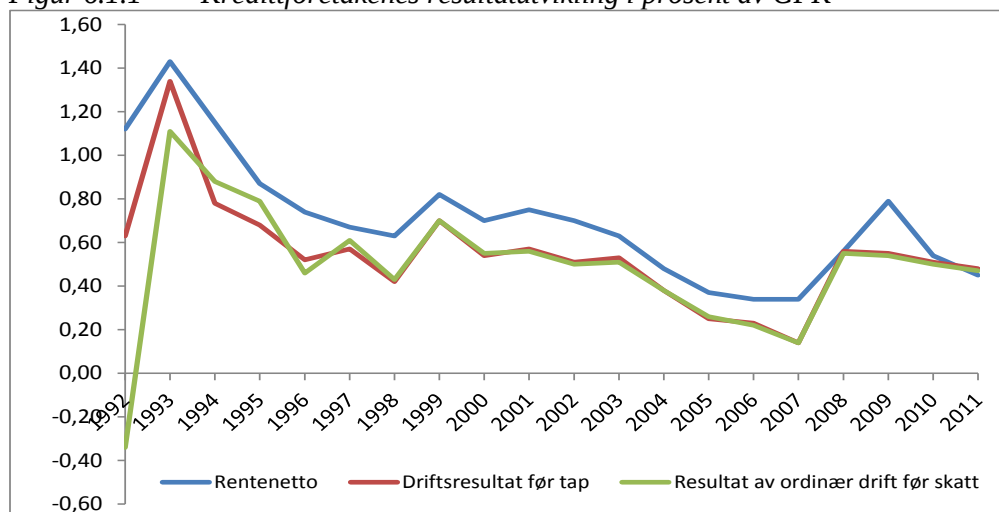
Resultat

Kredittforetakene (uten Eksportfinans) fikk en nedgang i resultatet, målt mot GFK, sammenlignet med 2010. Dette skyldtes i hovedsak lavere netto renteinntekter som følge av økte rentekostnader. Kredittforetakene er i stor grad langsiktig finansiert gjennom OMF-markedet, som har fungert tilfredsstillende til tross for markedsuro. Prisen har imidlertid økt. For de største kredittforetakene vil det internasjonale markedet være av betydning. Det har vært en nedgang i andre driftskostnader i 2011. Bokførte tap i kredittforetakene lå på samme lave nivå som året før. Egenkapitalavkastningen falt med 0,7 prosentpoeng til 9,9 prosent.

Tabell 6.1.1 Resultatposter (uten Eksportfinans)

	2011		2010	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	5 411	0,45	5 559	0,54
Andre inntekter	1 687	0,14	1 654	0,16
herav kursgevinster	1 659	0,14	1 618	0,16
Andre kostnader	1 275	0,11	1 912	0,18
herav lønn og personalkostnader	161	0,01	169	0,02
Resultat før tap på utlån	5 822	0,48	5 300	0,51
Bokførte tap på utlån	110	0,01	108	0,01
Resultat før skatt	5 712	0,47	5 192	0,50
Skattekostnad	1 576	0,13	1 465	0,14
Resultat etter skatt	4 137	0,34	3 727	0,36
Egenkapitalavkastning	9,9 %		10,6 %	

Figur 6.1.1 Kredittforetakenes resultatutvikling i prosent av GFK

Balanse

Utlånsveksten i kredittforetakene påvirkes i størst grad av overføring av porteføljer fra banker til boligkredittforetak. Årsveksten var omtrent den samme som ved utgangen av forrige kvartal. Flere banker har klargjort ytterligere boliglån for overføring slik at de fortsatt vil ha mulighet til å bruke OMF-markedet som en gunstig finansieringskilde. Dette gjelder også for utlån med sikkerhet i næringseiendom som bankene i mindre grad har overført til nå.

Misligholdet har økt noe i 2011, men i forhold til totale utlån ligger misligholdet lavt. Ren kjernekapitaldekning var 0,2 prosentpoeng lavere enn ved utgangen av 2010, og utgjorde 10,3 prosent.

Tabell 6.1.2 Balanseposter (uten Eksportfinans)

	31.12.2011	31.12.2010	vekst i %
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	1 343 262	1 105 746	21,5
Brutto utlån til kunder	1 108 777	930 466	19,2
herav utlån vurdert til amortisert kost	940 127	778 500	20,8
herav utlån vurdert til virkelig verdi	168 650	151 966	11,0
Tapsnedskrivninger på utlån vurdert til amortisert kost	361	310	16,6
herav individuelle tapsnedskrivninger	107	103	4,4
herav gruppenedskrivninger	254	207	22,7
Gjeld til kredittinstitusjoner	166 546	158 075	5,4
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	1 090 100	873 601	24,8
Brutto misligholdte lån, 30 dager	3 156	2 120	48,8
Tapsnedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	0,0	0,0	
Gruppenedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	0,0	0,0	
Brutto misligholdte lån i % av brutto utlån til kunder	0,3	0,2	
Ren kjernekapitaldekning	10,3 %	10,5 %	
Kjernekapitaldekning	10,5 %	10,7 %	
Kapitaldekning	11,8 %	11,9 %	

6.2 Finansieringsselskaper

- Økte fundingkostnader har redusert nettorenten
- Nedgang i tap på utlån
- Noe økende utlånsvekst, mer moderat i selskaper som driver forbruksfinansiering

Finansieringsselskapenes hovedområder er leasing og bilfinansiering samt kortbaserte utlån og forbruksfinansiering. Markedet er bredt sammensatt, og det er store variasjoner mellom selskaper når det gjelder resultat- og balanseutvikling. Foreløpige resultat- og balansetall omfatter 25 norske finansieringsselskaper. OBOS og noen mindre selskaper inngår ikke i tallene. Forbrukslån gis en egen omtale avslutningsvis. I tillegg gis det en tabellmessig oversikt over utviklingen i selskaper med leasing/bilfinansiering som kjerneområde samt utenlandske filialer i Norge.

Resultat

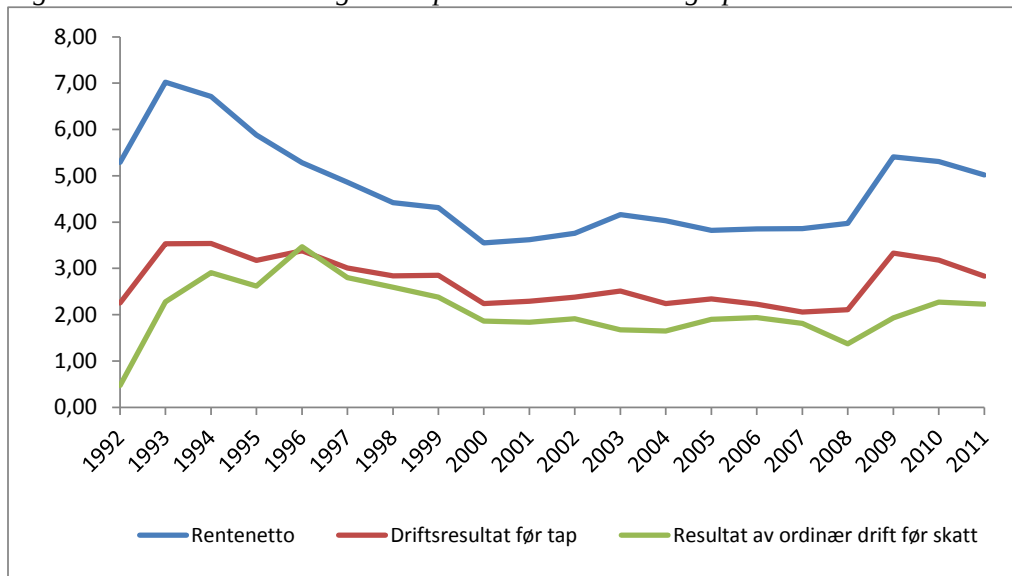
Resultat av ordinær drift viste en liten økning sammenlignet med fjoråret. Målt i forhold til GFK var resultatet marginalt lavere. Egenkapitalavkastningen falt med 1,6 prosentpoeng til 13,7 prosent.

Netto renteinntekter falt med 0,29 prosentpoeng, målt i forhold til GFK. Finansieringsselskapene finansieres i hovedsak kortsiktig fra morselskap. En generell økning i finansinstitusjonenes fundingkostnader som følge av usikkerheten i finansmarkedene, påvirker også finansieringsselskapenes innlånskostnader. Dette har ført til dyrere refinansiering av innlån som gjennomgående har gitt høyere fundingkostnader for selskapene. Bokførte tap på utlån var klart lavere enn i 2010.

Tabell 6.2.1 Resultatposter

	2011		2010	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	4 141	5,02	4 126	5,31
Andre inntekter	464	0,56	438	0,56
herav kursgevinster	1	0,00	6	0,01
Andre kostnader	2 272	2,76	2 098	2,70
herav lønn og personalkostnader	878	1,07	809	1,04
Resultat før tap på utlån	2 332	2,83	2 466	3,17
Bokførte tap på utlån	494	0,60	700	0,90
Resultat før skatt	1 839	2,23	1 766	2,27
Skattekostnad	543	0,66	505	0,65
Resultat etter skatt	1 296	1,57	1 261	1,62
Egenkapitalavkastning	13,7 %		15,3 %	

Figur 6.2.1 Finansieringsselskaperes resultatutvikling i prosent av GFK

Balanse

Utlån til kunder økte med 8,5 prosent i 2011. Tolv månedersveksten var høyere enn ved utgangen av tredje kvartal da den var 5,3 prosent. Brutto misligholdte lån per 30 dager utgjorde 4,7 prosent av utlånene ved utgangen 2011, mot 5,6 prosent for ett år siden. Utviklingen i mislighold varierer en del mellom de ulike selskapene. Misligholdte lån målt i forhold til utlån, ligger nivåmessig høyere enn i bankene. Det har vært en reduksjon i individuelle tapsnedskrivninger det siste året. Ren kjernekapitaldekning var 17,1 prosent, 0,1 prosentpoeng lavere enn ved utgangen av 2010.

Tabell 6.2.2 Balanseposter

	31.12.2011	31.12.2010	vekst i %
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	86 543	79 657	8,6
Brutto utlån til kunder	80 505	74 192	8,5
herav utlån vurdert til amortisert kost	80 245	74 081	8,3
Tapsnedskrivninger på utlån vurdert til amortisert kost	1 166	1 296	-10,1
herav individuelle tapsnedskrivninger	938	1 097	-14,4
herav gruppenedskrivninger	227	200	13,8
Gjeld til kredittinstitusjoner	69 569	63 828	9,0
Brutto misligholdte lån, 30 dager	3 777	4 132	-8,6
Tapsnedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	1,5	1,7	
Gruppenedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	0,3	0,3	
Brutto misligholdte lån i % av brutto utlån til kunder	4,7	5,6	
Ren kjernekapitaldekning	17,1 %	17,2 %	
Kjernekapitaldekning	17,1 %	17,2 %	
Kapitaldekning	17,7 %	17,9 %	

Forbrukslån

Utvalget er utvidet til 20 selskaper ved utgangen av 2011, og består av 9 finansieringsselskaper og 11 banker samt enheter i banker. Både norske selskaper og utenlandske filialer inngår. Forbrukslån omfatter både kortbaserte utlån og andre forbrukslån uten sikkerhet. Selskapene tilbyr ulike produkter, blant annet kredittkort med varierende kredittrammer, samt lån uten sikkerhet i størrelsesorden 10 000 til 400 000 kroner. Den effektive renten på disse lånene er gjennomgående høy og vil variere avhengig av lånebeløp og nedbetalingstid. Det er strenge kredittvurderinger knyttet til disse lånene, og selskapene avslår ca. 40-90 prosent av søknadene.

Tabell 6.2.3 Utviklingen i forbrukslån i et utvalg selskaper

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Forbrukslån (mill. kr)	31 057	36 925	43 352	43 936	48 913	51 417
Vekst % (12 mnd.)	18,2	18,9	17,4	1,4	3,0*	5,1
Bokførte tap (mill. kr)	253	339	953	1 371	1 311	795
Tap i % av forbrukslån (annualisert)	0,8	0,9	2,2	3,1	2,7	1,5
Nettorente i % av GFK (annualisert)	11,2	9,8	8,8	11,8	12,0	11,5
Resultat ord. drift i % av GFK (annualisert)	7,6	5,5	3,3	5,4	5,7	6,2
Brutto misligholdte lån, 90 dg (mill. kr)	1 532	1 823	2 809	2 696	2 895	2 788
Brutto mislighold i % av forbrukslån	4,9	5,0	6,5	6,1	5,9	5,4
Brutto misligholdte lån, 30 dg (mill. kr)					4 895	4 549
Brutto mislighold i % av forbrukslån					10,0	8,8

*Vekstraten er beregnet på grunnlag av et utvalg på 15 selskaper.

Det var en kraftig stagnasjon i utlånsveksten mot slutten av 2009, og veksten lå lavt også i 2010. Utlånsveksten har vært stigende det siste året, men har vært lavere enn for finansieringsselskaper og banker generelt. Resultat av ordinær drift i 2011 var noe bedre enn året før, målt i prosent av GFK. Netto renteinntekter har falt også for forbrukslån, men ligger fortsatt på et høyt nivå. Fra lave tap på utlån i årene før finanskrisen, har tapene fra 2008 ligget på et høyere nivå med 2009 som toppår. Bokførte tap i 2011 var klart lavere enn foregående år, og utgjorde 1,5 prosent av utlånene. Nivået på bokførte tap og misligholdte lån knyttet til forbrukslån ligger høyere enn for banker og finansieringsselskaper.

Leasing og bilfinansiering**Tabell 6.2.4 Resultatposter (15 norske selskaper)**

	2011		2010	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	2 328	3,27	2 389	3,53
Andre inntekter	354	0,50	313	0,46
herav kursgevinster	1	0,00	2	0,00
Andre kostnader	1 190	1,67	1 051	1,55
herav lønn og personalkostnader	631	0,89	553	0,82
Resultat før tap på utlån	1 492	2,09	1 651	2,44
Bokførte tap på utlån	322	0,45	438	0,65
Resultat før skatt	1 170	1,64	1 213	1,79

Tabell 6.2.5 Balanseposter (15 norske selskaper)

	31.12.2011	31.12.2010	vekst i %
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	74 881	68 726	9,0
Brutto utlån til kunder	70 368	64 724	8,7
herav leasing	47 967	44 891	6,9
Leasing totalt i norske selskaper *	77 715	73 901	5,2
Tapsnedskrivninger på utlån vurdert til amortisert kost	727	791	-8,2
herav individuelle tapsnedskrivninger	568	664	-14,4
herav gruppenedskrivninger	158	127	24,2
Brutto misligholdte lån, 30 dager	3 042	3 271	-7,0
Tapsnedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	1,0	1,2	
Gruppenedskr. i % av br. utlån vurdert til amortisert kost	0,2	0,2	
Brutto misligholdte lån i % av brutto utlån til kunder	4,3	5,1	

*omfatter 18 finansieringsselskaper og banker

Utenlandske filialer i Norge**Tabell 6.2.6 Resultatposter (18 filialer)**

	2011		2010	
	Mill. kr	% av GFK	Mill. kr	% av GFK
Netto renteinntekter	1 425	3,97	1 383	4,11
Andre inntekter	504	1,41	383	1,14
herav kursgevinster	14	0,04	5	0,02
Andre kostnader	994	2,77	966	2,87
herav lønn og personalkostnader	288	0,80	330	0,98
Resultat før tap på utlån	935	2,61	800	2,38
Bokførte tap på utlån	103	0,29	172	0,51
Resultat før skatt	832	2,32	628	1,87

Tabell 6.2.7 Balanseposter (18 filialer)

	31.12.2011	31.12.2010	vekst i %
	Mill. kr	Mill. kr	
Forvaltningskapital	38 190	34 363	11,1
Brutto utlån til kunder	36 287	32 383	12,1
herav leasing (11 filialer)	11 214	10 412	7,7
Leasing totalt i utenlandske filialer*	16 691	15 384	10,4

*omfatter 14 utenlandske filialer av finansieringsselskaper og banker

7 Livsforsikringsselskaper

- Det kraftige fallet i aksjemarkedene i 3. kvartal bidro til svekket avkastning i livselskapene 2011
- Bedring i resultatene i 4. kvartal, men svakere resultat i 2011 enn i 2010
- Livselskapenes bufferkapital redusert i 2011 sett under ett, men økte noe i 4. kvartal

De 12 livselskapene i det norske livsforsikringsmarkedet hadde ved utgangen av 2011 en samlet forvaltningskapital på 904 mrd. kroner. De tre største livselskapene, DNB Livsforsikring, Storebrand og KLP, hadde en markedsandel på til sammen 83 prosent (målt i forvaltningskapital).

Resultat

Livselskapene hadde et resultat før tildeling til kunder og skatt på 6 mrd. kroner i 2011 (0,7 prosent av GFK), mot 12,7 mrd. kroner (1,5 prosent av GFK) i 2010. Resultatet er etter avsetninger til/bruk av tilleggsavsetninger. Verdijustert resultat var -3,4 mrd. kroner (-0,4 prosent av GFK), mot 23,3 mrd. kroner (2,8 prosent av GFK) i 2010. Flertallet av livselskapene hadde negativt verdijustert resultat. Årsresultatene er i stor grad preget av utviklingen i aksjemarkedene i tredje kvartal. Dette fremgår også av figur 7.1 som viser resultatene kvartalsvis.

Premieinntektene utgjorde 85 mrd. kroner (9,7 prosent av GFK), mot 79,4 mrd. kroner (9,6 prosent av GFK) i 2010. Hoveddelen av premieinntektene kommer fra privat (37 prosent) og kommunal (43 prosent) kollektiv pensjon⁷. Andelen innskuddsbasert pensjon økte noe i 2011 sammenlignet med året før, målt i andel av premieinntektene, og utgjorde om lag 40 prosent av samlet privat kollektiv pensjon. Erstatningene utgjorde 54 mrd. kroner (6,1 prosent av GFK), om lag på samme nivå som i 2010.

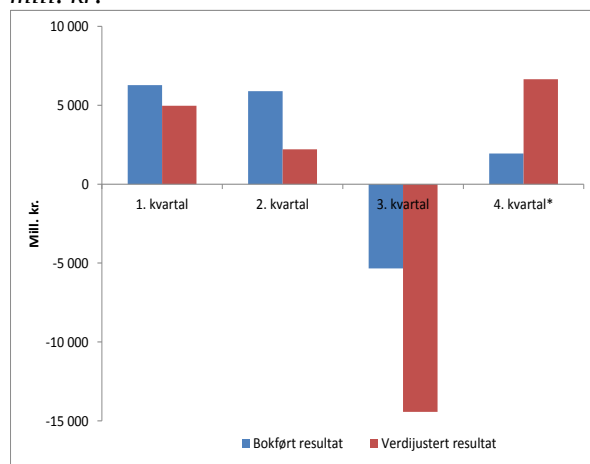
Det er først og fremst verdifall i aksjeporteføljen i tredje kvartal som bidrar til nedgangen i finansinntektene. I fjerde kvartal isolert hadde selskapene en betydelig verdiøkning på aksjeporteføljen. For året sett under ett falt verdien på aksjeporteføljen med 8 mrd. kroner. Livselskapene hadde også et realisert tap på aksjer i 2011. En stor del av tapet er tatt i forbindelse med betydelig nedsalg av aksjer i fjerde kvartal. Livselskapene hadde netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen på 20 mrd. kroner i 2011, mot 45,1 mrd. kroner i 2010. Renteinntekter er relativt stabile inntekter og bidrar positivt til finansinntektene. Renteinntektene økte noe sammenlignet med 2010. Fallet i renten på statspapirer i 2011 oppveies i noen grad av økte kredittspreader. Økning i obligasjonsporteføljen på bekostning av aksjer bidrar også til økte renteinntekter.

⁷ Basert på foreløpig livsforsikringsstatistikk fra FNO. Kan avvike noe fra endelige tall som rapporteres senere (15. april) i FORT.

Tabell 7.1 Utvalgte resultatposter

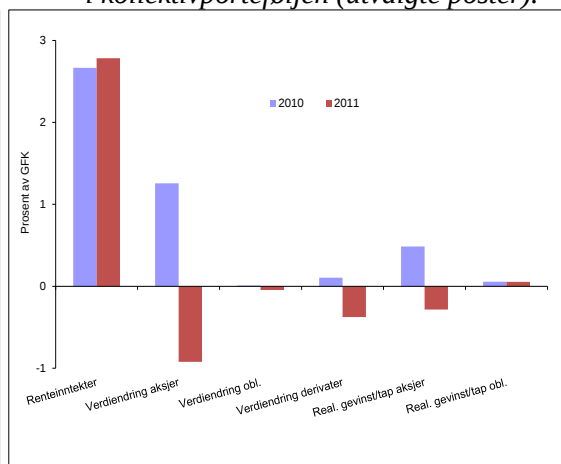
RESULTATER	2011		2010	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	85 095	9,66	79 358	9,62
herav overføringer av premieres. mv. fra andre	14 363	1,63	13 948	1,69
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	20 040	2,28	45 122	5,47
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	24 516	2,78	21 977	2,67
herav gevinster ved realisasjon	-1 595	-0,18	4 702	0,57
herav verdiendringer	-10 170	-1,15	11 040	1,34
Erstatninger	-53 986	-6,13	-50 400	-6,11
herav overføring av premiereserve mv. til andre	-13 577	-1,54	-9 795	-1,19
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-29 986	-3,40	-49 018	-5,94
herav endring i kursreguleringsfond	9 375	1,06	-10 639	-1,29
Midler tilordnet forsikringskontraktene - kontraktsfastsatte forpliktelser	-2 404	-0,27	-7 931	-0,96
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-5 762	-0,65	-5 685	-0,69
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	2 298	0,26	2 973	0,36
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljene)	1 293	0,15	1 775	0,22
Resultat før tildeling til kunder og skatt	5 992	0,68	12 680	1,54
Endring i kursreguleringsfondet	-9 375	-1,06	10 639	1,29
Verdijustert resultat før tildeling til kunder og skatt	-3 383	-0,38	23 319	2,83
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	2 662	0,30	5 296	0,64

Figur 7.1 Kvartalsvis utvikling i resultat, mill. kr.

*Resultat for 4. kvartal vises før bruk av/avsetninger til TA

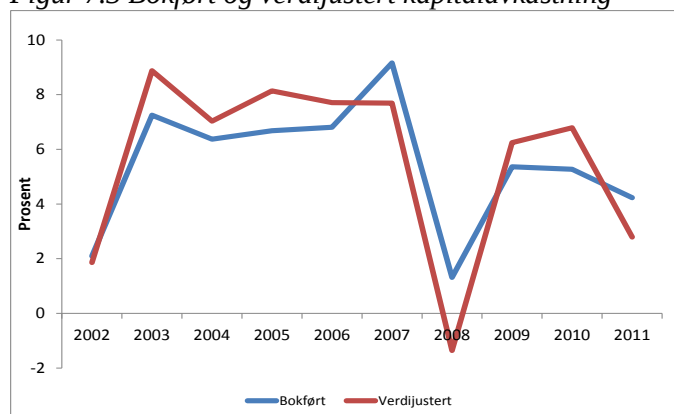
Figur 7.2 Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen (utvalgte poster).

Kapitalavkastning i kollektivporteføljen

På tross av bedring i verdipapirmarkedene i fjerde kvartal, førte den kraftige nedgangen i norske og internasjonale aksjemarkeder i tredje kvartal til svekket kapitalavkastning i livsselskapene sammenlignet med 2010. Verdijustert kapitalavkastning var 2,8 prosent (6,8 prosent) i 2011, mens bokført kapitalavkastning var 4,2 prosent (5,3 prosent).

Figur 7.3 Bokført og verdijustert kapitalavkastning

Balanse

Tabell 7.2 Utvalgte balanseposter. Mill. kroner og andel av forvaltningskapital.

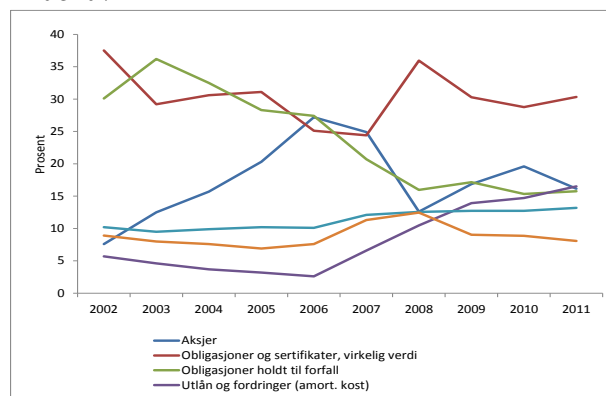
BALANSE	31.12.2011		31.12.2010	
	Mill. kr.	% av FK	Mill. kr.	% av FK
Bygninger og faste eiendommer*	118 172	13	109 261	13
Finansielle eiendeler til amortisert kost	301 341	33	268 504	31
herav investeringer som holdes til forfall	141 234	16	131 673	15
herav utlån og fordringer	147 923	16	126 462	15
Finansielle eiendeler til virkelig verdi	447 304	49	452 824	53
herav aksjer og andeler	142 281	16	168 351	20
herav obligasjoner og sertifikater	274 457	30	247 113	29
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	903 797	100	859 006	100
herav eiendeler i selskapsporteføljen	79 893	9	70 966	8
herav investeringer i kollektivporteføljen	738 319	82	711 548	83
herav investeringer i investeringsvalgporteføljen	85 568	9	76 477	9
Kursreguleringsfond	7 021	1	16 465	2
Forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	731 567	81	705 960	82
Tilleggsavsetninger - kollektivporteføljen	25 301	3	22 619	3
Ansvarlig kapital	63 654	7	59 448	7

*Inkludert investeringer i eiendomsdatterselskaper

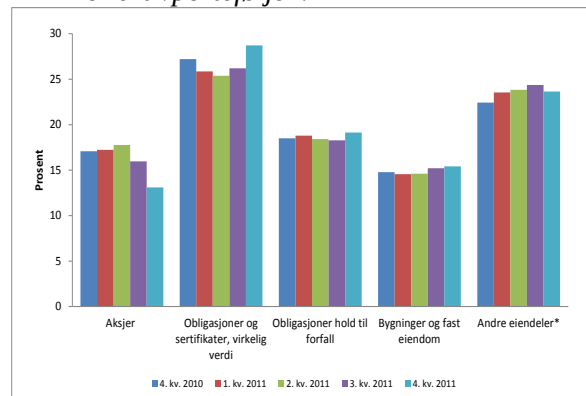
Livselskapenes balanse økte med fem prosent til 904 mrd. kroner i 2011. Kollektivporteføljen (i hovedsak ytelsespensjon og fripoliser) utgjør hoveddelen av forvaltningskapitalen med 82 prosent, mens selskaps- (eiermidler) og investeringsvalgporteføljen utgjorde om lag 9 prosent hver. Flere av de mindre livselskapene har aktivitet hovedsakelig, eller kun, innen livsforsikring med investeringsvalg.

Aksjer utgjorde 13 prosent av kollektivporteføljen per utgangen av 2011, en nedgang på 4 prosentpoeng siden utgangen av 2010. Den største nedgangen kom i fjerde kvartal. Obligasjoner og sertifikater til virkelig verdi utgjorde 29 prosent av kollektivporteføljen, en økning på 2 prosentpoeng det siste året. Hold til forfall obligasjoner og utlån og fordringer til amortisert kost utgjorde hhv. 19 og 20 prosent av investeringene i kollektivporteføljen.

Figur 7.5 Utviklingen i utvalgte balanseposter. Andel av FK

Figur 7.6 Utvikling i investeringer i kollektivporteføljen.

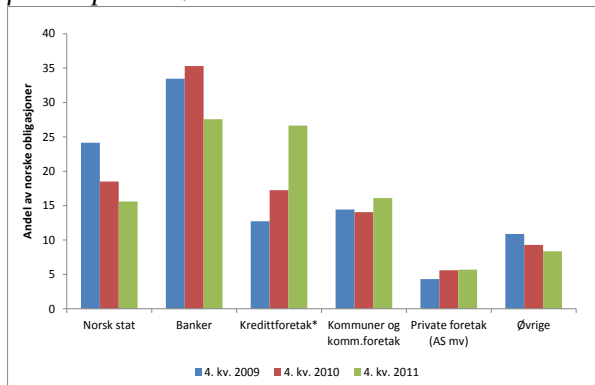

*Inkl. bl.a. utlån og fordringer til amortisert kost

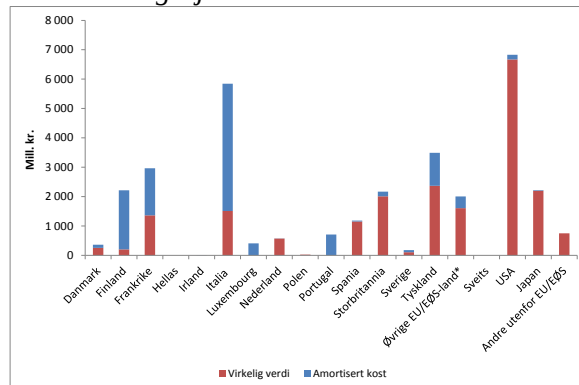
Av livselskapenes samlede obligasjonsportefølje er om lag halvparten norske. Bankobligasjoner utgjorde den største andelen, men de siste to årene har andelen obligasjoner fra kredittforetak (i hovedsak obligasjoner med fortrinnsrett (OMF)) økt betydelig. Samtidig har andelen statsobligasjoner og bankobligasjoner blitt redusert. Dette antas å henge sammen med den fordelaktige risikovektningen av OMF'er i forhold til bankobligasjoner i kapitaldekningsammenheng. Det er grunn til å anta at denne utviklingen vil fortsette frem mot innføringen av Solvens II, hvor livselskapene vil få en vesentlig økning i kapitalkravene.

Utenlandske statsobligasjoner utgjorde 32 mrd. kroner. Dette utgjorde ca. 7 prosent av livselskapenes samlede obligasjonsportefølje og 15 prosent av obligasjoner med utenlandske utstedere. Den største andelen var investeringer i amerikanske og italienske statsobligasjoner.

Figur 7.7 Investeringer i norske obligasjoner fordelt på de største sektorene

Figur 7.8 Investeringer i utenlandske statsobligasjoner

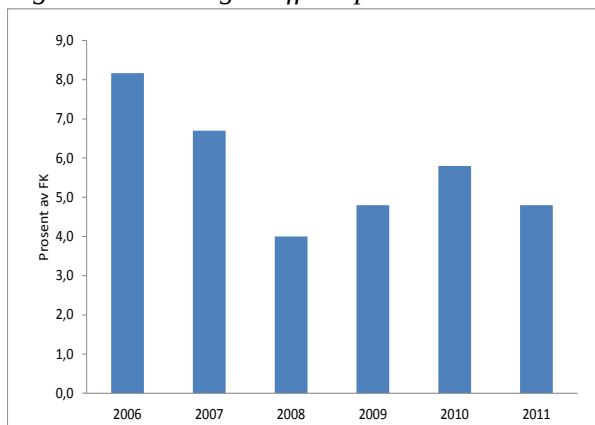
Soliditet og stresstester

Livselskapene hadde en samlet kapitaldekning på 15,7 prosent ved utgangen av 2011.

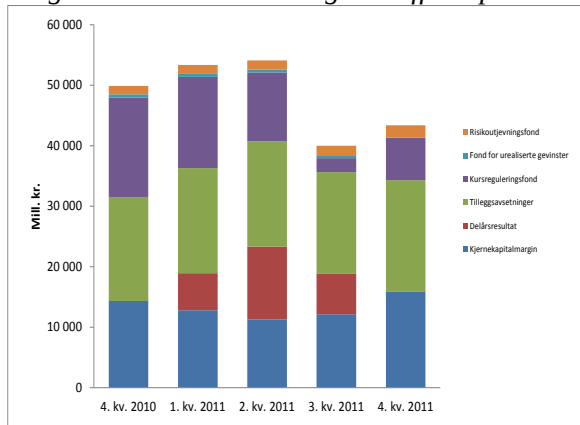
Bufferkapitalen er kapitalelementer utover lovpålagte soliditets- og sikkerhetskrav og består av overskytende kjernekapital (kjernekapitalmargin), tilleggssavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse, evt. delårsresultat, kursreguleringsfond, fond for urealiserte gevinster og risikoutjevningsfond.

Bufferkapitalen økte med 4 mrd. kroner til 43 mrd. kroner i 4. kvartal, og utgjorde 4,8 prosent av forvaltningskapitalen. Bedringen knyttes i hovedsak til økt kjernekapitalmargin, blant annet som følge av egenkapitaltilskudd, samt økning i kursreguleringsfondet. Sammenlignet med utgangen av 2010 falt bufferkapitalen med 6 mrd. kroner. Bufferkapitalen er fremdeles høyere enn i 2008, men lavere enn i 2009 og 2010.

Figur 7.9 Utvikling i bufferkapital

Figur 7.10 Sammensetning av bufferkapitalen

Stresstester

Alle livselskapene rapporterer stresstester kvartalsvis. I denne rapporten omtalen Stresstest II som er basert på bokførte verdier og skal belyse selskapets evne til å oppfylle gjeldende soliditetskrav.

Institusjonens samlede tapspotensial (risikonivå) vurderes opp mot samlet bufferkapital for å evaluere bufferkapitalutnyttelsen. Samlet tapspotensial består av markedsrisiko, forsikringsrisiko og

motpartsrisiko. Markedsrisiko utgjør den klart største risikoen for livselskapene og følgende forutsetninger legges til grunn i beregning av markedsrisiko i stresstesten⁸:

- Et parallelt skift i rentekurven (økning) på 1,5 prosentpoeng,
- et fall i aksjekursene med 20 prosent,
- et fall i eiendomsmarkedene med 12 prosent, og
- en endring i kursen på utenlandsk valuta med 12 prosent
- forhåndsdefinerte spreadendringer avhengig av ratingkategori og utsteder

Bufferkapitalutnyttelsen i stresstest II ble redusert fra tredje til fjerde kvartal, men økte i forhold til utgangen av 2010, fra 95 prosent til 103 prosent for selskapene samlet ved utgangen av 2011. Det er store variasjoner mellom selskapene.

⁸ Statsobligasjoner utstedt i landets egen valuta er ikke med i beregningen av spreadrisiko.

8 Pensjonskasser

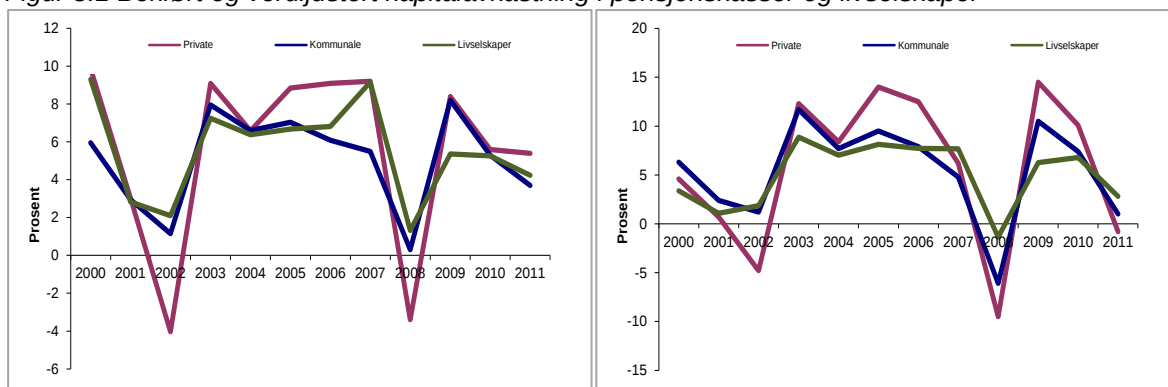
- Betydelig svekket resultat i 2011
- Fall i aksjemarkedene bidro til negativ verdijustert kapitalavkastning
- Bufferkapitalen redusert som følge av reduksjon i kursreguleringsfondet

Kapittelet nedenfor omfatter et utvalg av de 41 største pensjonskassene som står for om lag 90 prosent av samlet forvaltningskapital i pensjonskassene. Totalt er det 95 pensjonskasser i det norske markedet. Utvalget består av 20 private og 21 kommunale pensjonskasser. Pensjonskassene i utvalget hadde en forvaltningskapital på 185 mrd. kroner ved utgangen av 2011, fordelt med 122 mrd. kroner på de private pensjonskassene og 63 mrd. kroner på de kommunale.

Kapitalavkastning (kollektivporteføljen)

Kollektivporteføljen utgjorde 88 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av 2011. I 2011 var den bokførte kapitalavkastningen i kollektivporteføljen 4,8 prosent, ned fra 5,5 prosent i 2010. Som følge av en nedgang i aksjemarkedene falt den verdijusterte kapitalavkastningen i kollektivporteføljen fra 9,2 prosent i 2010 til -0,2 prosent i 2011.

Figur 8.1 Bokført og verdijustert kapitalavkastning i pensjonskasser og livsselskaper

For kommunale pensjonskasser i utvalget var det en nedgang i den verdijusterte avkastningen i kollektivporteføljen fra 7,4 prosent i 2010 til 1,0 prosent i 2011. De private pensjonskassenes verdijusterte kapitalavkastning falt fra 10,1 prosent til -0,8 prosent i samme periode. Høyere eksponering i aksjemarkedene bidro til en lavere verdijustert kapitalavkastning i de private pensjonskassene enn i de kommunale pensjonskassene i 2011. Tilsvarende hadde de private pensjonskassene en høyere verdijustert avkastning enn de kommunale pensjonskassene i 2009 og 2010 da utviklingen i aksjemarkedene var positiv.

De kommunale pensjonskassenes bokførte kapitalavkastning sank fra 5,3 prosent i 2010 til 3,7 prosent i 2011. For de private pensjonskassene var den bokførte avkastningen 5,4 prosent, som kun er en liten nedgang fra 5,6 prosent i 2010.

I motsetning til livsselskapene reduserte pensjonskassene i begrenset grad sin aksjeholdning høsten 2008, noe som gjenspeilet seg i en lavere avkastning enn livsselskapene i 2008, men en høyere avkastning enn i livsselskapene i 2009 og 2010 da det var oppgang i aksjemarkedene for året som helhet. I 2011 har pensjonskassene redusert sin aksjeholdning, men aksjeandelen er fremdeles adskillig høyere enn livsselskapenes. Nedgangen i aksjemarkedene i 2011 bidrar til at pensjonskassenes verdijusterte avkastning blir lavere enn for livsselskapene.

Resultat

Pensjonskassene hadde et resultat før tildeling til kunder og skatt på 2,9 mrd. kroner (1,6 prosent av GFK) i 2011, mot 4,8 mrd. kroner (2,8 prosent av GFK) i 2010. Det verdijusterte resultatet før

tildeling til kunder og skatt, som inkluderer endringer i kursreguleringsfondet, var på -4,9 mrd. kroner (-2,7 prosent av GFK) i 2011, ned fra 10,6 mrd. kroner (6,2 prosent av GFK) i 2010. Et sterkt fall i netto inntekter på finansielle eiendeler i kollektivporteføljen som følge av negative urealiserte verdiendringer er den viktigste årsaken til den sterke resultatnedgangen.

Tabell 8.1 Utvalgte resultatposter i et utvalg pensjonskasser

RESULTATER	2011		2010	
	Mill. kr.	% av GFK	Mill. kr.	% av GFK
Premieinntekter	10 859	5,9	10 913	6,4
Netto inntekter fra finansielle eiendeler i kollektivporteføljen	-299	-0,2	13 449	7,9
herav renteinntekter og utbytte på finansielle eiendeler	5 121	2,8	4 720	2,8
herav gevinster ved realisasjon	1 578	0,9	1 907	1,1
herav verdiendringer	-7 833	-4,3	6 042	3,5
Pensjoner mv.	-6 281	-3,4	-5 408	-3,2
herav overføring av premiereserve mv. til andre	-1 829	-1,0	-1 200	-0,7
Endring i forsikringsforpliktelser - kontraktsfastsatte forpliktelser	-541	-0,3	-14 992	-8,8
herav endring i kursreguleringsfond	7 758	4,2	-5 781	-3,4
Midler tilordnet forsikringskontraktene -kontraktsfastsatte forpliktelser*	-2 183	-1,2	-1 931	-1,1
Forsikringsrelaterte driftskostnader	-417	-0,2	-405	-0,2
Resultat av teknisk regnskap (kundeporteføljene)	878	0,5	1 520	0,9
Resultat av ikke-teknisk regnskap (selskapsporteføljen)	-157	-0,1	1 382	0,8
Resultat før tildeling til kunder og skatt	2 904	1,6	4 832	2,8
Endring i kursreguleringsfondet	-7 758	-4,2	5 781	3,4
Verdijustert resultat før tildeling til kunder og skatt	-4 855	-2,7	10 614	6,2
Totalresultat (etter skatt og inkl. andre resultatkomponenter)	655	0,4	2 851	1,7

* Merk at en del pensjonskasser ikke har fylt ut posten "Midler tilordnet forsikringskontraktene – kontraktsfastsatte forpliktelser" for 2011

Kommunale pensjonskasser hadde et bokført resultat før tildeling til kunder og skatt på 0,5 mrd. kroner i 2011 og et verdijustert resultat før tildeling til kunder og skatt på -0,9 mrd. kroner. Private pensjonskasser hadde et bokført resultat før tildeling til kunder og skatt på 2,4 mrd. kroner i 2011 og et verdijustert resultat før tildeling til kunder og skatt på -4 mrd. kroner.

Tabell 8.2: Resultater for kommunale og private pensjonskasser

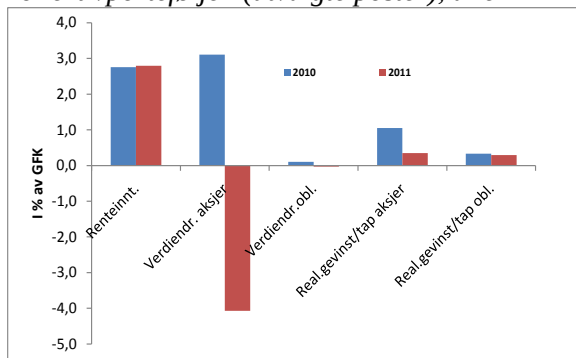
Mrd. kr/Prosent	Bokført resultat*	I % av GFK	Verdijustert resultat*	I % av GFK
Kommunale	0,5	0,8	-0,9	-1,4
Private	2,4	2,0	-4,0	-3,3
Sum alle:	2,9	1,6	-4,9	-2,7

*Før tildeling til kunder og skatt

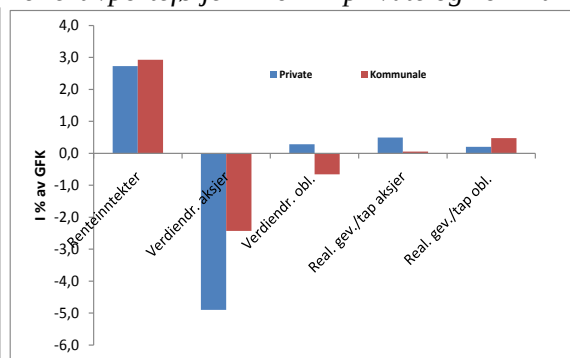
Inntekter i kollektivporteføljen

Pensjonskassenes netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen var -0,3 mrd. kroner i 2011, ned fra 13,4 mrd. kroner i 2010. Renteinntekter og realiserte gevinster på aksjer og obligasjoner bidro positivt til finansinntektene for pensjonskassene samlet i 2011, men resultatet er negativt påvirket av urealiserte verdifall på aksjer. Den negative verdiendringen på aksjer er klart størst for private pensjonskasser som har en høyere aksjeandel enn kommunale pensjonskasser. For kommunale pensjonskasser er resultatet også negativt påvirket av urealisert verdifall på obligasjoner.

Figur 8.2: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen (utvalgte poster), alle

Figur 8.3: Netto inntekter fra investeringer i kollektivporteføljen i 2011 - private og kommunale

Balanse

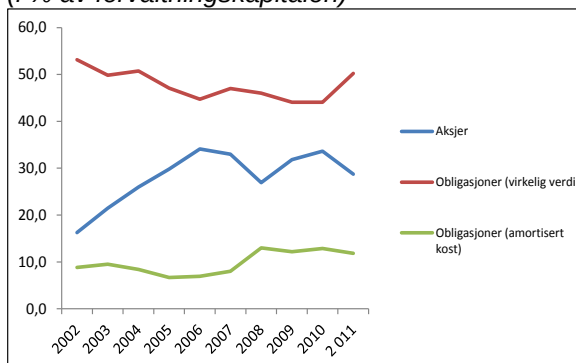
I 2011 økte pensjonskassenes forvaltningskapital med 2 prosent til 185 mrd. kroner. Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi utgjorde den største eiendelsposten med 82 prosent av forvaltningskapitalen for pensjonskassene samlet; for private og kommunale pensjonskasser var andelen hhv. 86 prosent og 72 prosent.

Tabell 8.2: Utvalgte balanseposter i et utvalg pensjonskasser 31.12.2011

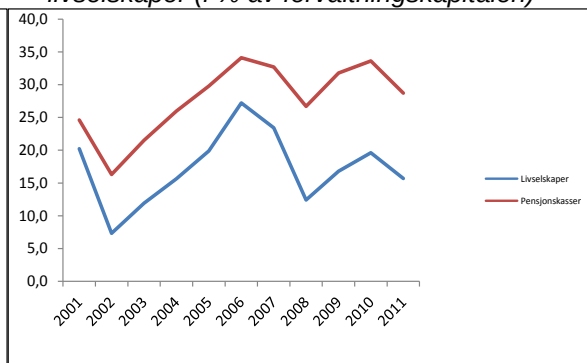
BALANSE OG NØKKELTALL	Private		Kommunale		Pensjonskasser samlet	
	Mill kr.	% av FK	Mill kr.	% av FK	Mill kr.	% av FK
Bygninger og andre faste eiendommer	4 794	3,9	2 001	3,2	6 795	3,7
Finansielle eiendeler målt til amortisert kost	8 945	7,3	14 070	22,4	23 015	12,4
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	8 149	6,7	13 743	21,9	21 891	11,8
herav utenlandsk utsteder	950	0,8	682	1,1	1 632	0,9
Finansielle eiendeler målt til virkelig verdi:	105 366	86,2	45 442	72,4	150 809	81,5
herav aksjer og andeler	38 766	31,7	14 369	22,9	53 135	28,7
herav utenlandske aksjer og andeler	22 091	18,1	5 186	8,3	27 277	14,7
herav obligasjoner o.a. verdipapirer med fast avkastning	64 741	53,0	28 134	44,8	92 875	50,2
herav utenlandsk utsteder	19 239	15,7	3 746	6,0	22 985	12,4
Sum eiendeler (forvaltningskapital)	122 221	100,0	62 773	100,0	184 994	100,0
herav selskapsportefølje	11 991	9,8	4 715	7,5	16 706	9,0
herav investeringer i kollektivporteføljen	108 069	88,4	54 277	86,5	162 346	87,8
herav investeringsvalgportefølje	2 159	1,8	3 775	6,0	5 934	3,2
Kursreguleringsfond	3 855	3,2	678	1,1	4 533	2,5
Tilleggsavsetninger - kollektivporteføljen	5 114	4,2	2 684	4,3	7 798	4,2
Ansvarlig kapital	10 652	8,7	4 261	6,8	14 913	8,1

For pensjonskassene i utvalget er det en nedgang i aksjeandelen på fem prosentpoeng til 29 prosent det siste året. Private pensjonskasser har redusert sin aksjeandel med 6 prosentpoeng til 32 prosent. Kommunale pensjonskasser har en reduksjon i aksjeandelen på 2 prosentpoeng til 23 prosent i samme periode. Aksjeandelen til både private og kommunale pensjonskasser er høyere enn i livselskapene. Pensjonskassene har i større grad investert i obligasjoner til virkelig verdi som utgjør halvparten av eiendelene ved utgangen av 2011.

Figur 8.4 Aksjer og obligasjoner i pensjonskasser (i % av forvaltningskapitalen)

Figur 8.5: Aksjeandel i pensjonskasser og livselskaper (i % av forvaltningskapitalen)

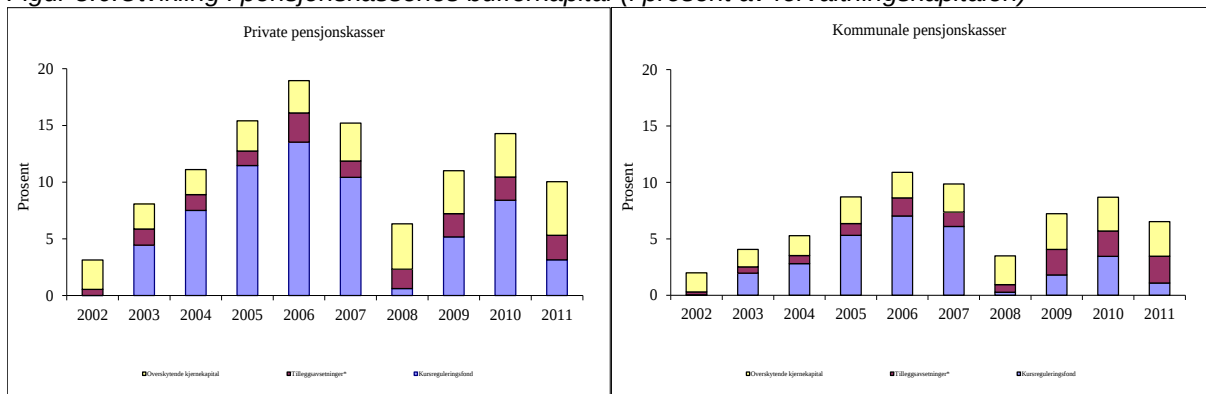

Soliditet

Ved utgangen av 2011 hadde pensjonskassene i utvalget samlet en kapitaldekning på 16,7 prosent, mot 14,5 prosent ved utgangen av 2010. Det er særlig de private pensjonskassene som har bedret sin kapitaldekning med 3,2 prosentpoeng til 17,6 prosent det siste året. For de kommunale pensjonskassene var kapitaldekningen på 14,7 prosent (en marginal endring fra utgangen av 2010). Alle pensjonskassene i utvalget oppfylte kapitaldekningskravet på 8 prosent.

Bufferkapitalen, bestående av overskytende kjernekapital, tilleggsavsetninger begrenset oppad til ett års rentegaranti og kursreguleringsfond, var 16,3 mrd. kroner, tilsvarende 8,8 prosent av pensjonskassenes forvaltningskapital ved utgangen av 2011. Til sammenligning var bufferkapitalen i livsselskapene som andel av forvaltningskapitalen på 4,8 prosent. Fra utgangen av 2010 har bufferkapitalen blitt redusert med 6,2 mrd. kroner eller 3,6 prosentpoeng og nedgangen tilskrives en reduksjon i kursreguleringsfondet som følge av nedgangen i aksjemarkedene i 2011. Bufferkapitalen til de private pensjonskassene har falt fra 14,3 prosent av forvaltningskapitalen ved utgangen av 2010 til 10,1 prosent ved utgangen av 2011. I samme periode falt bufferkapitalen til de kommunale pensjonskassene med 2,2 prosentpoeng til 6,5 prosent. Som følge av reduksjonen i pensjonskassenes kursreguleringsfond i 2011 utgjør nå overskytende kjernekapital den klart største andelen av bufferkapitalen for både private og kommunale pensjonskasser.

Figur 8.6: Utvikling i pensjonskassenes bufferkapital (i prosent av forvaltningskapitalen)

*Her medregnes tilleggsavsetninger begrenset oppad til årets renteforpliktelse

9 Skadeforsikringsselskaper

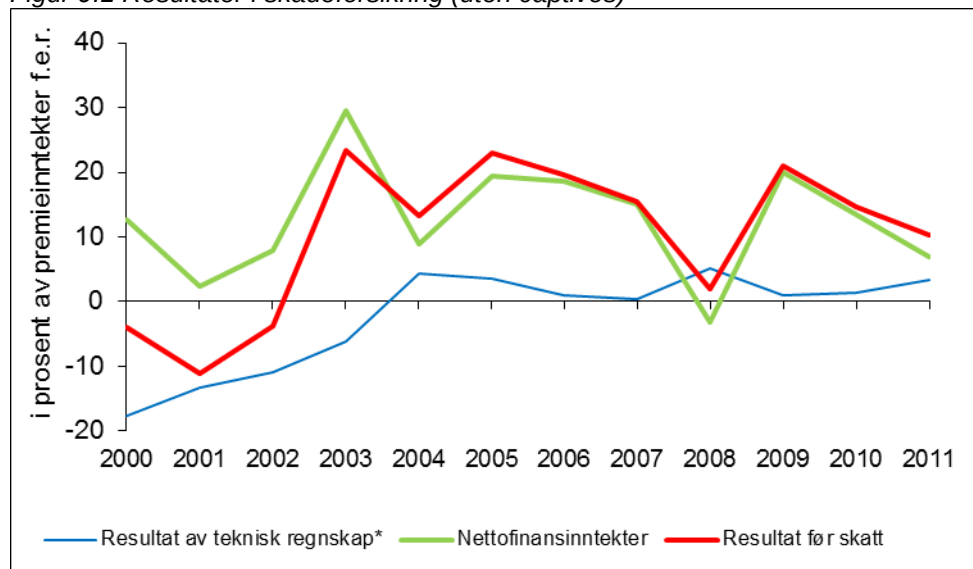
- Redusert combined ratio gav bedring i teknisk resultat
- Reduserte finansinntekter førte til lavere totalresultat før skatt

Kapittelet tar for seg resultat- og balanseutviklingen i det norske skadeforsikringsmarkedet. Det gis en egen omtale av utviklingen i sjøtrygdslagene. Bakerst i kapittelet beskrives naturskadeordningen og naturskadene i 2011.

Resultatene til captive-selskapene presenteres i en tabell til slutt, men grunnet store variasjoner fra år til år holdes disse selskapene utenfor den generelle omtalen. Assuranseforeningene Gard og Skuld er utelatt på grunn av avvikende regnskapsår⁹.

Resultat

Figur 9.1 Resultater i skadeforsikring (uten captives)

*allokert investeringsavkastning er fratrasket resultatet av teknisk regnskap

Skadeselskapene hadde et resultat av teknisk regnskap på 2,2 mrd. kroner, en økning på 42 prosent fra året før. Resultatet er positivt påvirket av at veksten i premieinntektene var sterkere enn vekst i erstatnings- og driftskostnadene. Justert for allokert investeringsavkastning¹⁰ økte resultatet i den forsikringsrelaterte virksomheten fra 330 til 1009 mill. kroner. Skadeselskapene har lavere aksjeandel enn livselskapene og pensjonskassene, men uroen i finansmarkedet det siste året bidro likevel til at finansinntektene falt med 44 prosent til 2,1 mrd. kroner, sammenlignet med ett år tidligere. Dette førte til at totalresultatet før skatt falt med 24 prosent til 3,1 mrd. kroner.

⁹ Assuranseforeningene Gard og Skuld hadde en samlet markedsandel på 3,6 prosent i 2010.

¹⁰ Allokert investeringsavkastning omfatter en beregnet avkastning på forsikringsavsetningene. Beløpet kan relateres til netto inntekter av finansielle eiendeler, men tilbakeføres teknisk regnskap siden det har sammenheng med forsikringsdriften.

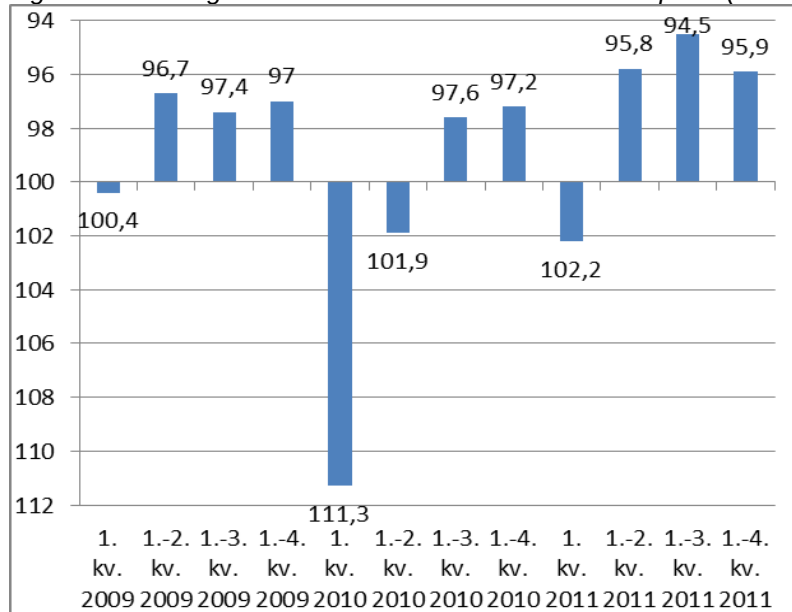
Tabell 9.1 Utvalgte resultatposter for alle skadeforsikringselskapene (uten captives)

	2011		2010	
	Mill. kr	% av premie	Mill. kr	% av premie
Premieinntekter f.e.r.	29 611		26 943	
Allokert investeringsavkastning	1 193	4,0	1 218	4,5
Andre forsikringsrelaterte inntekter	251	0,8	116	0,4
Erstatningskostnader f.e.r.	22 839	77,1	20 801	77,2
Forsikringsrelaterte driftskostnader f.e.r.	5 568	18,8	5 433	20,2
Endring i sikkerhetsavsetning mv.	291	1,0	472	1,8
Resultat av teknisk regnskap	2 202	7,4	1 548	5,7
Netto inntekter av finansielle eiendeler	2 070	7,0	3 716	13,8
Allokert investeringsavkastning	1 193	4,0	1 218	4,5
Andre inntekter/kostnader	-14	0,0	-36	-0,1
Resultat før skattekostnad	3 064	10,3	4 010	14,9

Combined ratio (CR) er summen av skade- og kostnadsprosenten, og er et mål på lønnsomheten i den forsikringsrelaterte driften. Så lenge CR er under 100 har premieinntektene vært større enn summen av erstatnings- og driftskostnadene, og selskapenes forsikringsrelaterte drift har vært lønnsom.

CR var 95,9 prosent i 2011, mot 97,2 prosent i 2010. Fallet skyldes i hovedsak at kostnadsprosenten ble redusert fra 20,2 til 18,8. Skadeprosenten i 2011 var på linje med ett år tidligere, selv om ekstremkuldeperioden i 2010 førte til en høy skadeprosent det første kvartalet.

Figur 9.3 Utvikling i combined ratio for alle skadeselskapene (uten captives)

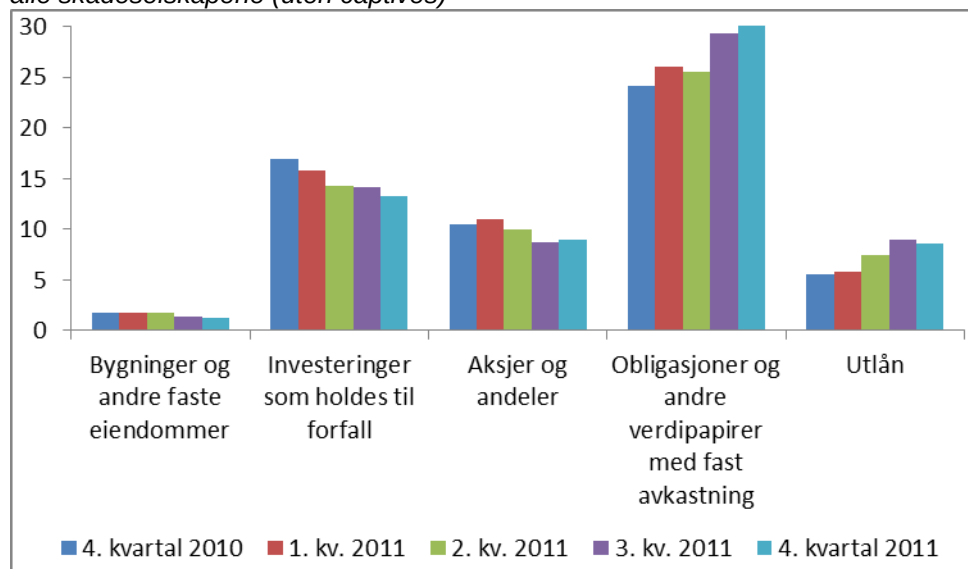
Balanse

Forvaltningskapitalen til skadeselskapene var 98,2 mrd. kroner ved utgangen av 2011, en økning på 6 prosent fra ett år tidligere. Gjennom 2011 har selskapene gradvis økt andelen av utlån og obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning til henholdsvis 9 og 30 prosent. Andelen av investeringer som holdes til forfall, og aksjer og andeler har falt sammenlignet med ett år tidligere, mens bygninger og andre faste eiendommer har holdt seg relativt stabil.

Tabell 9.3 Utvalgte balanseposter for alle skadeselskapene (uten captives)

	4. kvartal 2011		4. kvartal 2010	
	Mill. kr	% av FK	Mill. kr	% av FK
Bygninger og andre faste eiendommer	1 240	1	1 638	2
Investeringer som holdes til forfall	13 004	13	15 752	17
Aksjer og andeler	8 782	9	9 708	10
Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	29 823	30	22 420	24
Utlån	8 392	9	5 160	6
Ansvarlig kapital	20 612	21	21 001	23
Forsikringstekniske avsetninger	56 289	57	51 540	55
Forvaltningskapital	98 182		92 964	

Figur 9.5 Utvikling i utvalgte balanseposter i prosent av forvaltningskapitalen for alle skadeselskapene (uten captives)

Soliditet og stresstester

Ingen skadeselskaper var i brudd med kapitaldekningsregelverket ved utgangen av 2011. Samlet hadde selskapene en kapitaldekning på 39,8 prosent, en liten nedgang sammenlignet med ett år tidligere. Beregningsgrunnlaget økte til 51,8 mrd. kroner, mens ansvarlig kapital var på linje med samme periode i fjor.

Forsikringstekniske avsetninger utgjorde 56,3 mrd. kroner av skadeselskapenes balanse, en økning på 9 prosent fra i fjor. Veksten i minstekravet var noe lavere, noe som førte til en svak økning i dekningsprosenten til 121 prosent.

Skadeselskapenes samlede bufferkapital var på 17,1 mrd. kroner under stresstest II¹¹, en nedgang på 5 prosent sammenlignet med ett år tidligere. Nedgangen skyldes blant annet at administrasjonsavsetningene, som tidligere inngikk i bufferkapitalen, er fordelt mellom egenkapital og erstatningsavsetningene (indirekte skadebehandlingskostnader), grunnet endring i regnskapsregelverket fra 4. kvartal 2011. Siden erstatningsavsetningene ikke inngår i bufferkapitalen, er nettoeffekten negativ.

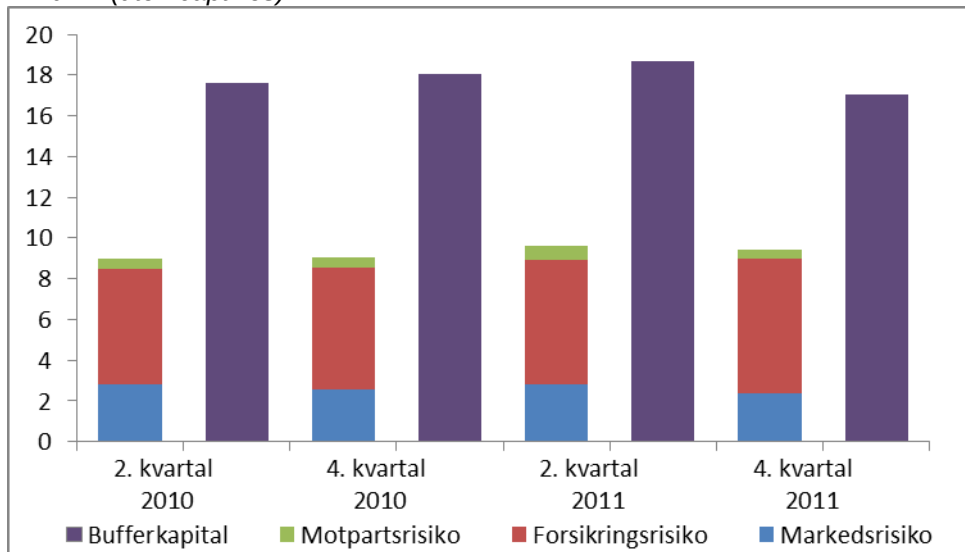
Samlet tapspotensial¹² var på 9,5 mrd. kroner, en økning på 5 prosent sammenlignet med ett år tidligere. Fordelingen mellom de ulike risikoområdene var på linje med i fjor; forsikringsrisiko utgjorde 70 prosent, markedsrisiko utgjorde 25 prosent og motpartsrisiko utgjorde 5 prosent av samlet

¹¹ En nærmere beskrivelse av stresstestberegningene gis i kapittelet om livsforsikring.

¹² Samlet tapspotensial er summen av markedsrisiko, forsikringsrisiko og motpartsrisiko.

tapspotensial. Som følge av redusert bufferkapital og økt samlet tapspotensial, økte bufferkapitalutnyttelsen fra 50,2 til 55,4 prosent under stresstest II.

Figur 9.7 Utvikling i samlet tapspotensial og bufferkapital under stresstest II i mrd. kr (uten captives)

*helseforsikringsrisiko inngår i forsikringsrisiko ved utgangen av 4. kvartal 2011

Sjøtrygdslag

Norske sjøtrygdeslag konkurrerer på det samme markedet som ordinære sjøforsikringsselskaper, men er ikke underlagt de samme kravene til kapital. Etter at Nordmøre Gjensidige Båtskydelag fusjonerte inn i det ordinære sjøforsikringsselskapet Bud og Hustad Forsikring 1. januar 2012, er det i dag 12 sjøtrygdslag i det norske markedet. Selskapene rapporterer resultat- og balansetall årlig, men har lengre rapporteringsfrist enn de ordinære selskapene. Tallene som presenteres her er derfor fra 2010.

Sjøtrygdslagenes totalresultat økte med 2,2 mill. kroner til 4,5 mill. kroner i 2010. 3 sjøtrygdslag hadde negativt resultat i 2010, mot 2 selskaper ett år tidligere. Totalt utgjorde det negative resultatet 0,4 mill. kroner, en svak økning fra 2009. Samlet forvaltningskapital for sjøtrygdslagene var 94,2 mill. kroner ved utgangen av 2010.

Dekning av store naturskader i 2011

2011 har vært et år med uvanlig mange naturskader. Forsikringsselskapene har så langt fått inn 2500 skademeldinger fra uværet "Berit" og 14 600 skademeldinger fra orkanen "Dagmar". FNO anslår at samlet erstatningsbeløpet etter stormene vil bli henholdsvis 275 og 867 mill. kroner. Det har også vært to store flommer i 2011. Flommen i Trøndelag førte til 500 skademeldinger og rundt 100 mill. kroner i erstatningsutbetalinger, mens flommen i Gudbrandsdalen førte til 800 skademeldinger og rundt 200 mill. kroner i erstatningsbeløp. Samlet forventer FNO naturskadeerstatninger for 1,7 mrd. kroner i 2011.

I 1979 ble det innført bestemmelser om naturskadeforsikring. Naturskadeforsikringsloven sier at ting i Norge som er forsikret mot brannskade, også er forsikret mot naturskade, dersom skaden på vedkommende ting ikke dekkes av annen forsikring. Det er lovfestet at alle skadeselskaper som selger brannforsikringer i det norske markedet, skal være medlem av Norsk Naturskadepool.

I praksis betyr dette at alle som kjøper brannforsikring i Norge, betaler en obligatorisk tilleggspremie til dekning av naturskader. Tilleggspremiesatsen fastsettes av styret i Norsk Naturskadepool og er lik for alle uavhengig av bosted. I 2012 er tilleggspremiesatsen fastsatt til 0,07 promille av brannforsikringssummen. Eksempelvis vil eieren av en bolig som er forsikret for 2 mill. kroner, betale 140 kroner i naturskadepremie.

Selskapenes samlede erstatningskostnader relatert til naturskader, inkl. oppgjørskostnader, fordeles mellom selskapene på bakgrunn av deres samlede brannforsikringssummer. Den delen av naturskadepremiene som ikke medgår til å dekke årets naturskadeerstatninger, overføres til et eget naturskadefond, som forvaltes av det enkelte selskap.

Det samlede naturskadefondet har økt gradvis fra etableringen i 1980 og er pr. i dag på rundt 10 mrd. kroner. For selskapene sett under ett var gjennomsnittlig årlig premie i perioden 1998-2008 1200 mill. kroner, mens de gjennomsnittlige erstatningskostnader var 252 mill. kroner i samme periode. De to største hendelsene i poolens historie var nyttårsstormen i 1991/1992 som forårsaket ødeleggelser for 1,3 mrd. kroner og flommen på Østlandet i 1995 som forårsaket ødeleggelser for 928 mill. kroner. I begge tilfellene dekket poolens reassuranseprogram over halvparten av erstatningene. Reassuranseprogrammet for 2011 innebærer at skader utover 600 mill. kroner på enkelthendelser dekkes av reassurandøren. I 2011 var det kun i forbindelse med orkanen "Dagmar" at erstatningene ble så store.

Naturskade på veier, bruer, kaier/moloer, jord og skog, mm. som ikke kan forsikres gjennom vanlige forsikringsordninger, dekkes av Statens naturskadefond. For disse naturskadene fastsettes erstatningsbeløpet til 85 prosent av taksten fratrukket en egenandel på 10 000 kroner og eventuelle avkortninger. Ordningen finansieres med årlige bevilgninger over statsbudsjettet. Samlet erstatningsbeløp i 2010 var 50 mill. kroner, mens tilsvarende tall i 2009 var 44 mill. kroner.

Naturskader på ting som ikke er forsikret mot brann (bil- og båtskader mm.), dekkes direkte av forsikringsselskapene.

Tabell

Utvalgte resultatposter for captives

	2011		2010	
	Mill. kr	% avpremie	Mill. kr	% avpremie
Premieinntekter f.e.r.	1 560		1 559	
Allokert investeringsavkastning	388	24,9	418	26,8
Andre forsikringsrelaterte inntekter	43	2,8	52	3,3
Erstatningskostnader f.e.r.	382	24,5	-45	-2,9
Forsikringsrelaterte driftskostnader f.e.r.	88	5,7	84	5,4
Endring i sikkerhetsavsetning mv.	379	24,3	-54	-3,4
Resultat av teknisk regnskap	1 121	71,9	2 025	129,9
Netto inntekter av finansielle eiendeler	165	10,6	1 499	96,2
Allokert investeringsavkastning	388	24,9	418	26,8
Andre inntekter/kostnader	-5	-0,3	-5	-0,3
Resultat før skattekostnad	894	57,3	3 102	198,9

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]

[Redacted]